

despues a departir por derecho de justicia. E otrofi demostramos en la festa, de los testamentos, e de las herencias de los que mueren, sobre que acaescen grandes desacuerdos, que conuene que sean acordados por igualdad de derecho. Queremos aqui demostrar en esta setena Partida, de aquella justicia que, destruyendo, tuelle por crudos escarmientos las contendas, e los bollicos, que se leuantan de los malos fechos, que se fazen a plazier de la vna parte, e a daño, e a desonra de la otra. Ca estos fechos atales son contra los Mandamientos de Dios, e contra buenas costumbres, e contra los establecimientos de las leyes, e de los Fueros, e Derechos. E porque la verdad de los malos fechos, que los omes fazen, se puede saber por los Judgadores, en tres maneras; (7) así como por acusacion, o por denunciacion, o por oficio del Judgador faziendo ende pesquisa. Pues en la tercera Partida deste libro fablamos de las pesquisas, como se deuen fazer, e de todas las otras cosas que les pertenescen; queremos aqui decir de las otras maneras por que los Judgadores deuen punar de saber los malos fechos, para eltrañarlos. E porende mostraremos primeramente de las acusaciones, que se fazen por razon destes males. E de los acusadores, e acusados, como deuen responder a ellas. E quando deuen ser recabddados. E como, e por que razones deuen ser puestas a tormento. E de si fablaremos de cada vno de los malficios, quier se fagan por palabra, quier por obra. Así como de las trayciones. E de los aleneus. E de los riestros. E de la lid que se faze en razon dellos. E de los enfamados. E de los adulterios. E de los matadores, que matan a otro a sabiendas, o por ocasion. E de las fuerzas que se fazen con asonadas, o de otra manera manifestamente. E de todos los otros yerros que los omes suelen fazer.

L. Jul. repet. L. 1. C. de precibus impe. offe. & in diñ. extravag. qui sunt rebelles, cap. qua propter. 2. quesi. 7. gloss. in cap. secundo, vigesima septima quesi. 1. & cap. fin. de calumnia.

(7) En tres maneras. Habes etiam istos tres modos in extravag. ad reprimen. & in cap. licet, Heli. de simo. & aliquando etiam proceditur ad punitionem per viam exceptionis: ut in L. 2. §. si publico, ubi gloss. super parte, sine accusatore, ff. de adulter. in notoriis etiam proceditur sine accusatore, ut in cap. evidentie, de accusa. & vide text. notabil. in Leg. si quis filio exheredato, §. bi autem omnes, ff. de injusto rapto. Adde etiam circa istos modos procedendi text. & ibi Abb. in cap. qualiter, & quando, 2. de accusat.

TITULUS I.

LEX I.

Per accusationem puniuntur maleficia: recipitur vindictam injuriatus: & prodest ut alii a maleficiis caveant, & est duplex accusatio: una est ex cuius probationis defectu accusator puniuntur similitudine supplicii,

De las acusaciones que se fazen contra los malos fechos, e de los Denunciamentos, e del oficio del Judgador, que ha a pesquerir los malos fechos.

Acusacion, es vna cosa que da carrera a los que quieren saber la verdad de los malos fechos, por venir mas en cierto a ellos. Onde, pues que en el comienzo desta setena Partida fezimos mencion della; queremos dezir en este Titulo, que cosa es. E a que tiene pro. E quantas maneras son della. E quien la puede fazer. E quien non. E como deve ser fecha. E ante quales. E en que manera el acusado deve responder a ella. E como la deve leuar adelante el que la fiziere. E otrofi, el Juez como la deve librar por derecho, despues que la ouiere oyda.

LEY I.

Que cosa es acusacion, e a que tiene pro, e quantas maneras son della.

Propiamente es dicha acusacion, (1) profragamiento que vn ome faze a otro ante del Judgador, afrontandolo de algun yerro, que diz que fizo el acusado, e pidiendo, que le faga venganga del. E tiene grand pro (2) tal acusacion a todos los omes de la tierra comunalmente. Ca por ella, quando es prouada, se escarmienta derechamente el malfechor, e recibe venganga aquel que recibio el tuerto. E demas, los otros omes que lo oyeren, guardarse han despues de fazer cosas por que puedan ser acusados. E son dos maneras de acusacion. La primera es, quando alguno acusa a otro, de yerro que es de tal natura, (3) que si lo non pudiere prouar, que deve auer el acusador la pena que deve auer el acusado, si le fuesse prouado. La segunda es, quando el acusado es tal persona, que maguer non prouasse el yerro de

alia ex qua sic non puniuntur. Hoc dicit.

(1) Acusacion. Sumppta est ista diffinitio à summa Azo. C. qui accusare non poss. in princ. quàm, & retulit Gandinus in princ. sui tractat. malefic. & Ang. Areti. in suo tractat. in parte, neque non ad querelam, in princ.

(2) Grand pro. Imo, & necessaria videtur accusatio: cum sine accusatore nemo puniatur, L. rescripto, §. si quis accusatorem, ff. de mune. & hono. L. 3. C. qui accusa. non poss. cap. de manifesta. 2. quesi. 1. & cap. qui potestatem, 20. quesi. 4. & hoc est regulare, alias, quando tamen per inquisitionem sine accusatore proceditur, in pluribus casibus, de quibus per gloss. & Bar. in L. 2. §. si publico, ff. ad L. Jul. de adulter. per Gandi. in princ. sui tract. malefic. cap. 1. & per Ang. Areti. in suo tract. malefic. in parte, hinc est quædam inquisitio, tu vid. & adde, quæ dixi in L. 3. tit. 17. part. 3. & vide infra eod. L. pen.

(3) De tal natura. Sed cur hoc dicit lex ista, cum in omnibus criminibus habeat locum inscriptio ad poenam talionis, ut not. gloss. & Bar. in L. Levis, ff. de accusa. videtur quod hoc dicat propter ea, quæ notantur in L. atibetas, §. calumniator, ff. de his qui not. in-

que ouiesse acufado a otro, non cacia porende en pena, así como adelante (4) se demuestra.

LEY II.

Quien puede acufar, e a quien.

Acufer puede todo ome (1) que non es defendido por las leyes deste nuestro libro. Partida VII.

infra. gloss. magna, vel die propter ea, quæ tradit Host. in summa isto tit. versic. qualiter, ubi ponit ro. casus in quibus non est necesse inscribere, vide quæ dicam infra eod. in L. 26.

(4) Adelante. Infra eod. L. 26.

LEX II.

Quilibet quia jure non prohibetur admittitur ad accusandum, & qui prohibetur, ponuntur in ista lege. Hoc dicit.

(1) Todo ome. Concord. L. qui accusare, ff. eodem. (2) Son ofeso. De istis, & aliis, vid. per Spec. tit. de accusator. §. 1. per totum, & per Gandin. in dicto suo tract. cap. 1. & 2. & per Ang. Areti. in tractat. malefic. in parte, neque non ad querelam.

(3) La muger. Accusat tamen de morte mariti, L. 14. tit. 8. infra ead. part. L. uxor, & L. senatusconsulto, C. qui accus. non poss. per Bar. & Ang. in L. 1. & 2. ff. de accusa. ubi etiam, quod accusat de morte filii spurii, & filia sacerdotis de morte patris, & nurus de morte loceri, & adde ad istam leg. L. qui accusare, & ibi gloss. ff. eod. & L. de crimine, C. qui accus. non poss. ubi videbis casus, in quibus mulier accusat: & per Specul. ubi supra, versic. item quod est mulier, & cum ibi dicit, quod accusat de crimine dilapidationis intellige, si sit laus prelati, ut declarat Ang. in dict. L. 2.

(4) Menor. Concordat cum dict. L. qui accusare, & cum L. 2. §. pupillis, ff. de accus. sed an adultus maior, scilicet 14. annorum accuset? Communis opinio. est secundum Bar. & Ang. in dict. §. pupillis, & Alex. in L. de pupillo, §. si in publico, ff. de nov. op. enunt. quod poterit accusare: dummodo sit maior 20. annorum: cum, & tunc admittatur in testimonium, in causa publici iudicii, ut in L. in testimonium, ff. de testa. & supra 3. part. tit. 16. L. 9. & intellige dum tamen accuset cum auctoritate curatoris, quia alias non haberet legitimam personam, ut C. qui legit. perso. per totum, Bal. verò in L. 2. C. qui accus. non poss. col. pen. versic. sed an potest, dicit, quod adultus in propria iuri potest accusare cum auctoritate curatoris, per text. in L. clarum, C. de aucto. pref. sed non tanquam quilibet de populo, nisi sit maior 25. annis: quia iura populi non pertinet tueri ad minorem 25. annis, ne que habet vocem in legitimis actibus: & idem vult Ang. in dict. §. pupillis, quod nunquam admittatur adultus, nisi prosequatur suam, vel suorum injuriam: nam aut accusat solus, & non habet legitimam personam, ut supra, & in L. clarum, C. de aucto. pref. aut cum auctoritate curatoris, & idem, quia talis auctoritas, non est administrativa patrimonii adulti: & non potest curator auctorari, nisi circa ea, quæ pertinent ad administrationem patrimonii, ut in L. in copulandis, C. de nuptiis, unde secundum eum adultus non poterit accusare etiam cum auctoritate curatoris: & si habeat 20. annos, nisi in illis casibus, in quibus, & poterit pupillus, & hoc idem non allegato Bal. nec Angel. tenet Salic. in dict. leg. 2. ubi late istam questionem examinat, & respondet ad L. qui contra induci potest, & pro ista sua opinione inducit, L. si maritus sit in magistratu, §. lex Julia, ff. de adult. vid. ibi per eum nam loquitur satis bene. Azo vero in summa, C. qui accus. non poss. col. 3. tenet indistinctè, quod adultus possit accusare, cum auctoritate curatoris, nisi in crimine

E aquellos que non puede acufar, son estos: (2) la muger, (3) e el moço que es menor (4) de catorze años, e el Alcalde, (5) o Merino, o otro Adelantado que tenga oficio de Justicia. Otrofi dezimos, que non puede acufar a otro, aquel que es dado por de mala fama, (6) nin aquel que le fuesse prouado que dixesse falso ref.

A 2

tesf.

adulterii in quo non potest accusare praterquam ubi ejus thorus maculatur, & dicit speciale esse, in isto crimine per text. in dict. §. lex Julia, & idem tenet Gandinus in dict. suo tractatu in rubric. qui accusat. non possunt. & Angel. Areti. in dict. suo tractat. in parte, nec non ad querelam, cap. 7. ubi responder ad illud, quod fuit motiua gloss. & Bar. & aliorum in dict. §. pupillis, quod minor 20. annis non admittitur in crimine publico ad testificandum: lex ista partitatum non potest induci pro opinione ista, cum nihil aliud disponat, quam dict. leg. qui accusare, & dict. §. pupillis, nisi inducatur eo modo quo Azo. inducebat: quia cum solum reperiam prohibilionem in pupillo: adultus remanet sub regula generali permissiva, ad quod tamen potest responderi: quod non possit assumi istud argumentum, ex quo expressè cavetur jure, minorem 25. annis non habere personam legitimam standi in iudicio, & quod excludatur ex defectu roboris atatis: prout habetur in dict. §. lex Julia, & cum passus iste sit disputabilis, in quo reperitur tanta varietas, non est recedendum in consulendo, & iudicando à communi opinione, gloss. & Bar. in dict. §. pupillis, presertim cum ad motiva Ang. & Salic. responderet Alex. in dict. §. in publico, dicens, quod satis isto casu auctoritas curatoris videtur concernere negotium adulti: quia si minus legitime institueret, & prosequeretur accusationem, posset adultus puniri: tanquam calumniator, L. 1. & fere per totum, C. de calum. in casu verò quo pupillus, vel adultus suam prosequatur injuriam, vel an alias admittatur, vide in L. 6. infra eod.

(5) El Alcalde. Concord. cum L. qui accusare, in princ. ff. eo. & L. pari literarum ff. de jud. & L. si maritus sit in magistratu, in princ. ff. de adult. cap. prohibetur, 2. quesi. 1. & est ratio, quia est, seu esse potest terribilis adversario: vel quia ob hoc avocaretur à cura republicæ, Bar. in L. si maritus, §. lex Julia, ff. de adul. vel quia non posset puniri pena talionis, ut tradit Angel. Areti. in tractat. maleficiorum, in parte, nec non ad querelam, col. 8. & intellige de maioribus magistratibus, qui habent cognitionem meri, & mixti imperii: nam minores accusare, & accusari possunt, L. nec magistratibus, & ibi gloss. ff. de injur. L. quemadmodum, §. si magistratus, ff. ad L. aquil. Spec. tit. de accusatore, col. 8. versic. sed quid de minoribus, vid. L. 11. infra eod. adverte etiam, quia, & majores magistratus possunt accusare, & accusari: si sunt perpetui, vel dubii, qui æquiparantur perpetuis, arg. L. sufficit, ff. de condi. inde. L. prescriptis, ff. si cert. pet. tenet Alberic. in L. senatusconsulto, ff. de offic. pref. col. 3. & 4. & agerur tunc coram superiore, non coram iplo præfide: quia alias esset magnum periculum in mora, quod cessat in annualibus, propter moram modici temporis: & potest etiam, & major magistratus intentare accusationem criminalem: usque ad contestationem, ne perire posset per mortem, ut in dict. leg. senatusconsulto, ubi & Abba. & si causa esset talis, quod non perpetuaretur per contestationem posset procedi usque ad diffinitivam, L. sed, & si resistatur, §. sed, & si dies, ff. de judic. Bar. in L. marito, §. illud, ff. de adulter. & qui dicantur majores, vel minores magistratus, vult, hoc relinqui arbitrio iudicis, allegat Innoc. in cap. sedes, & de rescript.

(6) Dado por de mala fama. Concord. cum d. leg. qui ac-

testimonio, (7) o que rescibiera dineros (8) por que acusasse a otro, (9) o que desamparasse por ellos la acusacion que ouiesse fecha. E aun dezimos, que aquel que ouiesse fechas dos acusaciones, non puede fazer la tercera, (10) fasta que lean acabadas por juyzio las primeras, Otrofi dezimos, que ome que es muy pobre,

(11) que non ha la valia de cinquenta maravedis (12) non puede fazer acusacion. Nin los que fueren compañeros en algun yerro, (13) non pueden acusar, el vno al otro, sobre aquel mal que fizieron de confusio; nin el que fue- re seruo (14) al señor que lo aforro; (15) nin el hijo, nin el nieto, (16) al padre, nin al auuc-

accusare, & cum L. criminis, C. qui accus. non poss. & cap. prohibentur, 2. quasi. 1. cap. 1. ubi gloss. de accus. & intellige de infami infamia juris, non de infame infamia facti: nam ille non repellitur ab accusando: secundum Spec. tit. de accusatore, col. 8. versic. item, quod est infamis, Bart. & Angel. in dist. leg. qui accusare, & latis probatur hic: cum dicit, dabo per de mala fama, admittitur tamen infamis infamia juris, si suam, vel suorum prosequatur injuriam, ut infra ista L. bi tamen, & L. qui iudicio, ff. eod. & in casibus exceptuatis, ut in L. famosi, ff. ad L. Jul. maje. & in L. uulter, ff. de accusa, & nisi contra suum accusatorem secundum Bar. in dist. leg. qui accusare, probatur in L. is qui reus, ff. de public. judic. habes etiam ex ista leg. cum dicit (dabo) quod criminofus etiam convictus de crimine, si non sit condemnatus non repellitur ab accusando: non enim sola probatio criminis facit quem infamem infamia juris, L. abilitas, §. calumniator, ff. de his qui nota. infam. gloss. & Doctores, in cap. super eod. 1. de testibus, & in cap. 1. de exceptio. & hoc de jure civili, fecus de jure canonico, ex quo sufficit, quod sit convictus, ut tradunt Joannes de Anani. & Docto. in dist. cap. 1. adverte etiam quod cum ista lex generaliter loquatur, videtur dicendum quod dampnatus ex contractu, ex quo fit infamis infamia juris, repellatur ab accusando: licet Bald. in L. in re mandata, C. mand. allegans Innoc. dicit, quod minor est illa infamia, quae descendit ex contractu, quam quae ex delicto, & nota quod si tractaretur de obviando delicto committendo infamis admittetur ad denuntiandum, vel accusandum, Abb. post Gofre. in cap. cum in tua, de sponsa. similliter, & repellitur infamis denuntiatione canonica, Spec. tit. de denuntiis. §. 2. versic. sed nunquid infamis, Joan. de Ana. in dist. cap. 1.

(7) Falso testimonio. Concordat cum dist. leg. qui accusare, & L. alii, ff. eod. & cap. consanguineorum, 3. q. 3. & limita nisi suam, vel suorum prosequatur injuriam, vid. infra ead. leg. & L. bi tamen, ff. eod. & in criminibus exceptis, ut dictum est supra, & nota cum dicit (probado) quia non exigitur, quod sit de hoc condemnatus.

(8) Dineros. Concord. cum L. qui iudicio, in fine, & L. qui accusare, ff. eod. & L. eadem, §. 1. & 2. ff. ad L. Jul. repe. L. generaliter, & L. veluti, ff. de verbo. oblig. cap. conclusionis, 1. q. 1. & hoc est ratione praesumptae calumniae: ex quo sic per pecuniam acquiritur, secundum Gandi. in dist. suo tract. sub rub. qui accusare non poss. seu ratione solitae turpis negotiationis, secundum Ang. Arct. in dist. suo tract. in parte, nec non ad querelam, col. 8.

(9) Acusasse a otro. Dynus quem refert Alberi. in d. leg. qui accusare, cum ibi dicitur, ob accusandum, vel non accusandum: exponit accusandum innocentem, ob non accusandum nocentem. Ego vero simpliciter intelligerem, siue detur ob non accusandum innocentem, vel nocentem: siue ob non accusandum nocentem, vel innocentem: cum ista leg. nec aliae non distinguant, & militent rationes supra proxima gloss. dictae.

(10) La tercera. Concord. cum dist. leg. qui accusare, ff. eod. & L. cum rationibus, C. qui accusare non poss. & tradit Spec. tit. de accusatore, col. 2. versic. item quod non potest, Ang. Arct. in dist. suo tract. & parte, nec non ad querelam, col. 6. & vid. per Batt. in L. hos

accusare, §. lege Julia, ff. eod. ubi distinguit, an accusentur plures de uno, & eodem delicto, seu diversis eodem tamen tempore: & facti commissis: & tunc etiam mille poterit accusare in uno libello, vid. ibi notabilia exempla per eum, & per Ang. qui dicit quod possunt eodem libello accusari productur testium, & testes qui falsum dixerunt: licet non praecesserit consilium communicatum de dicendo falsum, licet Marti. Silla relatus a Joann. Andr. in additio, ad Specul. ubi supra, in additioe incipienti ad intellectum aliter dixerit: si tamen vult accusare diversos, & de diversis criminibus, diversis temporibus commissis: tunc duo potest ut hic, & in dist. leg. cum rationibus, & L. qui accusare, non tamen uno libello, ut in dist. §. L. Julia, & in cap. prohibentur, 2. quasi. 1. per gloss. plures vero non possent accusare: nisi suam, vel suorum prosequeretur injuriam, ut infra ea. leg. & dist. leg. cum rationibus, & vid. etiam ibi per Bar. quid si de hoc non opponatur. Judici vero iniquenti, an obest exceptio pluralitatis? Bal. in dist. leg. cum rationibus, in fine, quod non: quia in iudice cessat suspicio turpis quaestus, L. jubemus, C. ad L. Jul. repe.

(11) Muy pobre. Concordat cum L. nonnulli, ff. eod. & cap. prohibentur, & cap. in primis, 2. quasi. 1. praesumitur enim contra tales, quod possunt de facili corrumpi: secundum Spec. tit. de accusatore, §. 1. col. 8. versic. item, excipitur ubi Joan. Andr. in additio. refert Rosredum dicit, quod admittetur ubi ista ratio cessaret, & idem voluit gloss. in dist. leg. nonnulli.

(12) Cinquenta maravedis. Taxatur hic quid dicitur pauper, imo, & nimis pauper, & cum lex taxat, standum est taxationi legis: ut hic, & in dist. de successio. liber. §. sed nostra, quando vero lex non exprimit, committitur arbitrio iudicis, ut in authent. praetera, C. unde vir. & uxo. qui habet arbitratu secundum qualitatem personarum, & facti: aliter enim dicitur pauper miles, & nobilis, quam rusticus, & viles; & aliter qui fidijubere debet in magna causa, quam in modica secundum Alberic. & Angel. in dist. leg. nonnulli.

(13) Compañeros en algun yerro. Concordat cum L. si filium, C. de lib. causa. ubi vid. per gloss. & Bald. qualiter debeat formari ista exceptio, ne excipiens videatur, crimen fateri, accusat tamen particeps participem in crimine laeae majestatis, falsae monetae, sacrilegii, haereticis, fraudatae annonae, dilapidationis sui praetati, simoniae, & cum latrone accusat, secundum Specul. tit. de accusatore, §. 1. col. 6. versic. item repellitur, qui fuit socius conjuncto, versic. fin. & quod ipse nota. in tit. de teste, §. 1. versic. item, quod socius Angol. in d. leg. qui accusare, in fin. vid. quae dixi in L. 21. tit. 16. part. 3.

(14) Seruo. Dum est in servitute clarum est, ut in L. sequenti: quia pro nihilo reputatur, L. quod attinet, & L. servitutum, ff. de reg. jur.

(15) Al señor que lo aforro. Concordat cum d. leg. qui accusare, in fin. ff. eod. & puniuntur, si accusator, L. fin. C. qui accus. non poss. vid. in L. 3. tit. 2. 3. part. & vide in gloss. sequenti.

(16) Nin el hijo, nin el nieto. Concordat cum L. bi tamen, §. 1. ff. eod. in gravibus tamen delictis permittitur istis accusare, secundum Jaco. de Aren. Bart. & Alber. & Ang. ibi, & intellige grave crimen: secundum Angelum, cum pater, vel patronus in filium, vel in il-

auuelo; nin el hermano (17) a su hermano; nin el criado, (18) o el seruiente, e familiar, (19) a aquel que lo cria, o en cuya compañía buio, faziendole seruicio, o guardandolo. Pero si alguno de estos sobredichos quisiere fazer acusacion contra otros en pleyto de traycion, (20) que pertenesçiese al Rey, o al Reyno; o por tuerto, o mal, que ellos mesmos (21) ouiesse recebido, o sus parientes fasta en el quarto grado; (22) o suegro, (23) o suegra, o yerno, o entenado, o padrastro de qualquier dellos, o los afforrados, o los señores que los ouiesse afforrado: estonce, bien puede fazer acusacion por cada vna destas razones sobredichas.

fe acufar a otro, en razon de pan que alguno quiesse facar de la tierra contra defendimiento del Rey. El segundo es, si alguno encubre, o furta tributos, o los derechos del Rey. El tercero es, si alguno falsa su moneda. El quarto es, si alguno se trabajasse de fazer yerro, que tanxesse a la persona del Rey, o a perdimiento, o menoscabo de su Señorio; o si lo fiziesse por alguna de las razones que diximos en la tercera Partida deste libro, en el Titulo (2) que fabia de los Demandadores. Ca estonce, bien puede acufar el seruo, o la serua, non tan solamente a los estraños, mas aun a su Señor mesmo, si ouiere fecho alguno de estos yertos.

LEY III.

Como aquel que es seruo, non puede acusar a otro. Contra ninguno non podria fazer acusacion lo que fueße seruo, si non en casos señalados. El primero seria, quando alguno quies-

LEY III.

Como, aquel que es acusado, non puede acusar a otro, fasta que sea librado por juyzio, de la Acufacion que le es fecha.

Se yendo (1) alguno acufado delante del Juyzio.

Uide Gmndi
Zaluum in
Cap. 1. rrrrr
per. n. 12.

berum inleuit, & dicitur patronus inleuire, si incurbitavit uxorem liberti, L. si adulterium, §. liberto, ff. de adulter. vide per Angel. Aretinum in dist. tractat. in parte, necnon ad querelam, col. 9. versic. 21. repellitur filius etiam emancipatus: ubi intelligit, & limitat, quod tunc isti pro gravi accusant, quando civiliter commode agere non possent, L. 5. C. ad legem Corneliam, de falsis, tenet etiam Salicetus in L. iniquum, C. qui accusare non possunt. Quid autem e contra si pater, vel avus accuset filium, vel nepotem? ut patronus libertum? Specul. dicit forte esse idem in tit. de accusatore, §. 1. col. 10. versic. item quod ex libertus, nisi quando accusatur de crimine in se commissio, L. insuditum, ff. ad L. Cornel. de Sica. L. propter infamias, C. qui accus. non poss. vide Spec. ubi supra, versic. item quod & frater.

(17) Ni el hermano. De magno, & capitale crimine intellige: & si faciat poena ex illis plerendum est, L. si magnum, & L. si forem, C. qui accusare non possunt, & intellige etiam de fratre naturali, secundum Salicetum in dist. leg. si magnum, ubi Alberic. & Angel. extendunt ad socios honeste societatis, quae vicem fraternitatis obtinet, L. veram, ff. pro socio.

(18) Criado. Concordat cum L. iniquum, C. qui accusare non possunt, ubi gloss. intelligit de nutritis, qui erant expositi, ubi Angel. istos vocat homines maledictos, qui (ut coluber contra rusticum) erigunt cervicem contra educatores.

(19) Seruiente, e familiar. Concord. cum L. pen. C. qui accusar. non poss. vide text. & quae ibi dixi in L. 6. tit. 2. part. 3.

(20) Traycion. Concordat cum L. famosi, ff. ad leg. Julii, majestatis, & L. in quatuordecim, & habet hic delictum: quod etiam infamis damnatus de publico iudicio potest accusare de crimine laeae majestatis, ut & voluit Bart. in dist. leg. qui accusare, licet gloss. voluit contrarium in L. qui iudicio, ff. eo. contra quem tenet Angel. Aretin. in dist. suo tractat. in parte, cbe ay tradito la patria, col. 2. versic. quero quis possit, & adde ad istam L. Spec. tit. de accusatore, circa finem, versic. in summa.

(21) Ellos mismos. Concordat cum L. bi tamen omnes, ff. eo. & cap. omnibus, 4. quasi. 3. & 2. quasi. 1. cap. prohibentur.

(22) Quarto grado. Gloss. in L. si femina, C. ad Turpilli. dicit ulque ad septimum: unde forte dicendum est, quod computatio ista fiat secundum sui canonicum, ut dixi in L. 11. tit. 16. part. 3. ubi similiter dixit illa lex de quarto gradu in materia cui ista proportionatur, juxta ea quae tradit Angel. Aret. in tract. maleficiorum,

verfic. necnon ad querelam, col. 12. versic. quero, ergo qui continentur, & Spec. tit. de accusatione, §. 3. videndum verfic. suorum autem, & vid. ad istam L. infra eod. L. 26. ubi enumerat eos qui continentur appellatione suorum.

(23) Suegro. Adde L. 2. in princ. ff. de accusa. conjuncta, L. 4. cum L. sequenti, ff. de testi. ubi, & habetur de his qui sequuntur.

L E X III.

Servus non potest acufare nisi ob annonam contra Regis prohibitionem extra Regnum portatam: vel ob tributum, aut jura Regis occultata: vel ob falsam monetam: vel ob delictum contra Regis personam, vel Regni detrimentum commissum, & in aliis casibus positis, 3. partit. tit. 2. L. 9. Hoc dicit.

(1) Casos señalados. Concordat L. vix certis, ff. de judic. & L. famosi, C. ad leg. Julii, majestatis.

(2) En el titulo. Vide dist. tit. 2. LL. 8. 9. & 10.

L E X IIII.

Non potest accusatus, pendente accusatione, alium accusare de minori, vel aequali crimine, nec etiam ea finita, si ad mortem, vel perpetuum exilium sit damnatus: sed si suam injuriam, vel suorum prosequatur, potest accusare, vel si exilium sit temporale. Hoc dicit.

(1) Seyendo. Quid autem si duo vicissim simul concurrunt ad accusandum? Dicit, quodd tunc unusquisque eorum admittendus est, si alius non obstat propter temporis paritatem, secundum Angel. in leg. 1. in 1. conclusionem, C. qui accusa. non poss.

(2) De mal. Cum generaliter loquatur intellige, etiam accusatus sit de crimine, ex quo non irrogetur infamia, etsi damnaretur secundum Joan. de Imol. in leg. is qui reus, in princ. ff. de public. judic. contra Ang. ibi vide ibi rationem per eum.

(3) Acufar a otro. Concordat cum leg. neganda, C. qui accusa. non poss. & L. is qui reus, ff. de public. judic. & 3. quasi. 11. cap. neganda, & adde L. 4. tit. 10. 3. partit. & procedit hoc etiam ante nomen rei receptum inter reos, secundum opinionem. Azo. quae est communis, siue velit accusare extraneum, siue suum accusatorem: nam de parti, vel minori crimine non poterit: nisi suam, vel suorum prosequatur injuriam, de majori sic, tamen Angel. in dist. leg. 1. is qui reus, & in leg. 1. C. qui accus. non poss. indistinctè tenet, quod post de quocumque crimine, procedit ergo dispositio hujus leg. & dist. leg. neganda, ante, & post nomen rei

gador, de mal, (2) o de tuerto que ouiesse fecho, non podria acusar a otro (3) por razon de yerro que fuesse menor, o yqual, (4) de aquel de que lo acusasse, fasta que fuesse acabado el pleyto (5) de su acusacion. Fuera ende, si lo ouiesse a fazer sobre tuerto que ouiesse fecho a el mesmo, (6) o a alguno de los tu-

yos, de que fezimos enmiene en la tercera ley ante desta. Otrosi dezimos, que si alguno fuesse acusado (7) sobre yerro que ouiesse fecho; e despues de la acusacion, le prouassen que lo fiziera, e diessen sententia contra el, e de muerte, o de desterramiento para siempre; (8) que de alli en

ade-

rei receptum inter reos, ut declarat Joan. de Imol. in dist. leg. is qui reus, col. 4. & 5. Interdum tamen admittitur accusando de pari crimine: puta in odium committentis lenocinium, quo etiam casu admittitur excipiendum, & exceptio habet effectum necdum repulsum, sed etiam punitivum, ut in leg. 2. §. si publico, ff. de adult. & per Joan. de Imol. in dist. leg. is qui reus, col. 17. & 18. si vero velit accusare post nomen receptum inter reos: non ad finem procedenti: sed ut superfedatur prima accusacione pendente, & potest tam de majori crimine, quam de pari, vel minori: & etiam si suam non prosequatur injuriam: & tam adversus extraneum, quam etiam adversus accusatorem, ut in dist. leg. neganda, dummodo faciat ante conclusionem in causa, si vero velit post nomen sic receptum accusare ad finem, ut in causa procedatur, ut tunc, aut vult accusare extraneum, aut suum accusatorem, si extraneum non potest regulariter: fallit tamen si accusat suam, vel suorum injuriam: & sic acculet de pari, vel minori crimine, ut in dist. leg. neganda, & hic. Item fallit nisi acculet de majori crimine, etiam si suam non prosequatur injuriam: maxime si crimem fuisset commissum post nomen rei receptum inter reos, si autem velit accusare suum accusatorem de majori crimine, & non potest etiam suam, vel suorum prosequatur injuriam: dummodo crimen fuerit commissum ante nomen rei receptum inter reos: secus si fuerit postea commissum, secundum Joan. de Imol. in dist. leg. is qui reus, super gloss. 2. col. 7. si vero velit accusare suum accusatorem de pari, vel minori crimine: tunc idem dicendum: ac si accusaret extraneum: hæc sunt dicta Joan. de Imol. in dist. leg. is qui reus, & quia materia est diffusula, & Doctor. variè loquuntur: cum casus occurrat latius percurtate: nam Bart. in dist. leg. is qui reus, & Salic. in dist. leg. neganda, volunt quod possit reaccusare suum accusatorem de majori crimine, etiam commissum ante nomen rei receptum inter reos: in quo articulo. Imol. tenet contrarium, & videbis per eum in dist. leg. is qui reus, col. 7. versic. & per pradicta: item & Ang. de Perusio in dist. leg. is qui reus, & in leg. 1. C. qui accusa, non poss. & Angel. Aret. in tract. maleficiorum in parte, necnon ad querelam, in aliquibus tamen debiant prædictis, ideo tu latius cogitabis: nam propter varietatem opinionum, & quia per ista dicta Imolæ reducuntur variæ, LL. ad concordiam, dicta sua hic posuit, & vid. dist. L. 4. tit. 10. part. 3. autem in in casibus, quibus non potest reaccusare possit officium Judicis implorare: ut crimen puniatur? Gloss. quod sic in d. L. is qui reus, per L. 1. C. de calum. quam approbat ibi Ang. tenet etiam gloss. in L. 1. C. qui accusare non poss. ubi Ang. col. pen. limitat, & intelligit, quando defertur tale crimen in quo iudex ex mero officio posset procedere illo, vel alio non instigante: alias secus, quia non est secundum eum idoneus promotor inquisitionis, qui non est idoneus accusator, & vid. per Joan. de Imol. in dist. L. is qui reus, col. 12. advertit etiam quod si accusatus ab accusato de hoc non excipiat, tenebit processum secundum Bar. in dist. L. is qui reus, col. 5. versic. quarto, quid si ista exceptio per gloss. in L. reum criminis, C. de procura.

(4) Menor, o yqual. Poterit ergo accusare de majori, si acculet extraneum, siue accusatorem: & plane procedit ante nomen rei receptum inter reos: cum tunc

nihil repugnet: & etiam post si accusare velit extraneum: si vero velit accusare suum accusatorem, post nomen rei receptum inter reos, non posset etiam de majori crimine: quia tali casu non potest sumi argumentum a contrario sensu, ex eo, quia per propositionem majoris criminis relutaret exceptio dilatoria, L. per minorem, ff. de judic. L. 1. C. qui accusa, non poss. & L. fin. C. de ordi. judi. & dilatoria non potest proponi post nomen rei receptum inter reos, L. si maritus, §. prescriptiones, cum concordantibus ibi positis, ff. de adult. & procedit hoc etiam si majus crimen de quo tali casu accusaretur esset præjudiciale ad primum, nec ad hoc obstat, dist. leg. 1. C. qui accusa, non poss. quia debet intelligi secundum gloss. ibi, quod ibi non erat receptum nomen rei inter reos: quam gloss. approbat ibi Salic. col. 4. & Bal. col. 2. Joan. de Imola. in dist. L. is qui reus, ff. de publi. jud. col. 7. licet contrarium voluit ibi Bar. & Ange. & nota. quod ex majoritate pæne: cognoscitur majoritas criminis, gloss. notabilis in L. 1. & quando nomen rei dicatur recipi inter reos, vide per Bar. in dist. leg. is qui reus, dum tenet hoc fieri per litis contestationem: & etiam ante si oppositis dilatoriis exceptionibus contra accusationem, iudex pronuntiet procedendum esse ad ulteriora: non obstantibus obiectis, ut in L. adulterii accusatione, C. de adult. & dictum Bar. defendit Joan. de Imol. in dist. leg. is qui reus, col. 2. & 9.

(5) Acabado el pleyto. Lata enim sententia absolutoria poterit accusare: ut in dist. leg. neganda, & hic nisi sententia sit suspensa per appellacionem, secundum Angel. in leg. 1. col. fin. C. qui accusa, non poss. per leg. furti, ff. de his que no. infra, & L. 1. ff. ad Turpillanum, & idem si esset lata sententia condemnatoria de crimine, de quo non remanet infamis: secundum Joan. de Imol. in dist. leg. is qui reus, col. 19. Bart. ibidem col. 6.

(6) A el mesmo. Non tamen propter hoc superfedabitur in accusatione 1. secundum Bart. & Salic. in dist. leg. neganda, & est communis opinio secundum Joan. de Imol. in dist. leg. is qui reus, col. 5. & procedit ista reaccusatio: etsi uterque prosequatur suam, vel suorum injuriam, secundum Salic. in d. leg. neganda: & est communis opinio, secundum Joan. de Imol. in dist. leg. is qui reus, col. 6.

(7) Yerro. De crimine publico intellige, nam si de privato tali: quod non esset infamis, & si damnetur potest accusare: ut in leg. infamem, ff. de pub. jud. & ibi Bart. Angel. Aret. in tractat. maleficiorum in parte necnon ad querelam, col. 17.

(8) De muerte, o de desterramiento para siempre. Concordat cum dist. leg. is qui reus, & a contrario ergo, ubi minor pœna imponeretur, videtur permittere accusare etiam extraneum: sed dicit, quod non potest sumi tale arg. ex eo quod ista lex subdit in fine, cum dicit (a su acusador) dic ergo, ut gloss. & Bart. dicunt in dist. leg. is qui reus, quod si damnatus minori pœna remanet infamis, tunc poterit post sententiam accusare suum accusatorem: ut & dicit in fine ista lex: non vero extraneum, si suam, vel suorum non prosequitur injuriam, si tamen ex condemnatione non remanet infamis: tunc poterit etiam extraneum: & advertit cum hic dicit de muerte, &c. in leg. verò is qui reus, dicit, cum perdit libertatem, vel civitatem, & sic de deportato, vel

adelante non podria acusar a otro. (9) Fuera ende, si lo ouiesse a fazer sobre yerro que conuiniesse a si mesmo, o a los suyos. E aun dezimos, que el acusado contra quien fuesse dada sententia, como diximos en esta ley, non podria despues acusar a aquel que lo acuso, sobre fecho ageno. Mas si la sententia que diessen contra el, non fuesse de muerte, nin de desterramiento para siempre, mas para tiempo cierto, estonce, bien podria acusar a su acusador. (10)

L E Y V.

Como, los Merinos, e los otros Oficiales, pueden apercebir al Rey, de los yerros que se hacen en los lugares do bituen.

A Percebir pueden al Rey, en su poridad, los Merinos, (1) e los otros Oficiales, de

los yerros, e de los maleficios, que fueren fechos en aquellos lugares que ouieren de ver por el; como quier que non pueden acusar a ninguno, assi (2) como sobredicho es: e esto debuen fazer, sin vanderia, e a buena fe. (3) E porque podria acacerse, que alguno fecho moviera a fazer esto maliciosamente, por meter a los que quisiesen buscar mal, en daño de sus cuerpos, o de sus acaeres, por malquerencia, o por algo que les diessen. Mandamos, e tenemos por bien, que si tal malicia (4) fuer prouada contra alguno de los Oficiales, que aya tal pena, qual auria aquel, si le fuesse prouado, que ouiesse fecho aquel yerro, o aquella malfeteria, de que el apercebido al Rey: e demas, que peche al otro todos los daños, e me-

Leyes 1. y 2. tit. 1. lib. 8. Recop.

vel in metallum, L. aut damnum, §. 2. & L. quidam, ff. de penis, & L. capitalium, in princ. unde & illa lex suppletur per istam: ut idem sit in damno ad mortem, nam & damnatus ad mortem perdit civitatem, & libertatem, L. qui ultimo, ff. de penis, ista etiam suppletur per illam, ut & idem sit in damno in metallum, qui perdit libertatem, & civitatem, ut in §. maxima, in fine de cap. dimi. & licet hodie non perdat libertatem per text. in autent. sed hodie, C. de dona. iur. vir. & prior. satis est, quod perdat civitatem, ut dicit ista lex.

(9) Acusar a otro. De novo intellige, nam inchoatam potest prosequi per se, vel procuratorem, si casus sit, in quo procurator admittitur, gloss. & Bart. in dist. leg. is qui reus, per illum text. & tali casu superfedabitur in executione pœne, etsi sit pœna mortis secundum Bart. in dist. leg. is qui reus, col. 6. contra gloss. ibi volentem, quod quando pœna mortis imponeretur, non debeat superferri in executione per leg. cum reis, C. de penis, & ut refert Joan. de Imol. in dist. leg. is qui reus, col. 22. dictum Dyn. & Bart. sequuntur communiter Doctor. & secundum Angel. ibi poterit esse consilium accusato posito in carcere, qui vult sibi mortem differri, quod accuset accusatorem, vel alium de aliquo gravi crimine, nam sic superfedabitur in executione mortis, quod est notatu dignum: quod tamen consilium non prodesse, secundum ibi, si appareat hoc fieri casummodo ad finem differendi executionem, arg. L. satis aperit, C. de falsi. Ang. tamen Aretin. in tractat. malef. in parte, necnon ad querelam, col. 18. tenet opinio gloss. quam & tenuerunt Ricard. & Bart. de Sali. in leg. 1. C. qui accusa, non poss. Alber. post Dyn. in dist. leg. is qui reus, in fine.

(10) A su acusador. Licet damnatus remaneret infamis, permittitur hoc enim in ultione, arg. L. qui cum major. §. liberus, ff. de bon. liber. & in d. leg. is qui reus, & quid sit dicitur in ista materia hujus legis vid. per Joan. de Imol. in dist. leg. is qui reus, col. 19. & 20. in princ.

L E X V.

Licet officialis non potest accusare, ut supra cod. tit. L. 2. verumtamen potest regi secretè maleficia in terris suorum jurisdictionum commissa denunciare: sed si maliciosè denunciet suplicii similitudine puniatur: restituetur denunciatio damna, quæ advenerint super hoc contra denuntiatum, super quibus Regis taxatione stabitur præmissio denunciatio iuramento. Hoc dicit.

(1) Los merinos. Sed cum ipsi judices possunt de criminibus inquirere, & criminosos punire, ad quid hoc providetur denunciaçione fidei Regi? Potest dici quod hoc fit, quia forte erat casus, in quo iudex non poterat procedere per inquisitionem veluti quia non præcessit fama publica, vel aliud, ut possit ad inquisicio-

nem contra aliquem procedere, Rex verò posset, etiam non præcedente fama publica procedere ad inquisitionem, ut dixi in L. 1. tit. 17. part. 3. vel quia delinquentes essent alterius territorii, quos non posset ita habere: & sic necesse sit, ut denunciaret Regi, vel alias hoc esset necessarium, ut quia essent homines potentes. Et advertit lex ista loquitur de denunciaçione, quæ fit per officiales, L. 27. infra eod. de ea quæ fit per alios.

(2) Acusar a ninguno. Ut licet eod. L. 2. habes ergo hic, quod prohibitus accusare non prohibetur denunciare, Bart. tamen in L. divus, 2. ff. de custo. res. dicit quod prohibitus accusare, prohibetur, & denunciare, vid. per Ang. Aret. in tractat. malef. in parte, necnon ad denunciandum, col. 3. ubi vid. de infami, an admittatur ad denunciandum, & tetigi, supra eod. L. 2. allegans Specul.

(3) A buena fe. Concord. cum bis qua habentur in L. divus, 2. ff. de custo. res.

(4) Tal malicia. Nota hoc verbum, quia non sufficeret ad pœnam, de qua hic imponendam, omnis dolus, vel culpa, sed debet esse talis malicia, ut fiat animo damnificandi denunciatis in corporibus, vel rebus: moti ex malevolentia, vel corrupti pecunia: & tene menti in hoc istum leg. nam de jure communi non reperitur hoc ita expressum. Et in ista materia, ut tradit Salic. in L. ea quidem, C. de accusa. col. 6. versic. 12. quare, Doctores faciunt hanc distinctionem, quod si denuntiatores non probant: quia nec causæ asistant: & causam deserunt, tunc propter desertionem pœna Turpilliani puniuntur, & ita procedit, & intelligitur, L. ab accusatione, §. denunciatores, ff. ad Turpillianum. si vero non probant, quia testes denuntiant non attestantur: & tunc si queratur, an puniantur pœna talionis, & dicit DD. quod non per text. in dist. leg. ea quidem, quæ non obligat eos ad inscriptionem. Si verò queratur an extra ordinem puniantur: & tunc distinguunt, an calumnia sit præsumpta, vel evidens, si præsumpta ex probationum defectu, tunc aut denuntiator est voluntarius, & puniendus est extra ordinem: nisi innocentiam suam purget, ut in cap. fin. de calum. ubi vide per Abb. casus ex quibus excludatur præsumptio calumniæ, aut est necessaria, quia ex necessitate officii facit, & tunc non puniatur de præsumpta calumnia, non enim officialis, seu syndicus constitutus ad denunciandum tenetur, nisi de dolo proper necessitatem officii, ut probatur in dist. leg. divus, & tenet etiam Bald. in additio. ad Specul. tit. de accusato. col. fin. Si verò calumnia est evidens, tunc puniatur ad exemplum cæterorum ut in dist. leg. divus, in fin. quod Bart. ibi intelligit extra ordinem iudicis arbitrio, & dicit Salic. quodque posse iudicem pœnam falsi injungere, attenda qualitate calumniæ, & doli, seu ejus circumstantiis: arg. L. 1. in 1. & 3. & 4. respons. ff. ad L. Cornel. de fals.

menoscabos, (5) que le viniere por esta razon: e que sea creydo dellos por su jura, (6) a quel que fuesse así mezclado; afirmando todavia el Rey, la quantia del menoscabo sobre quel manda jurar.

LEY VI.

Como non puede ninguno ome acusar a otro por Personero.

Por si mismo estando delante del Judgador, e non por Personero, (1) deve cada vno a otro acusar. E otrofi aquel que es acusado, el por si mismo se deve escusar del yerro quel ponen. Pero Guardador de huerfanos (2) bien puede acusar a otro en nome de aquel que ouiesse en guarda, (3) en razon de vengança de Partida VII.

fal. tu nota. istam leg. partitarum punientem similitudine supplicii denuntiantem, licet officialem si calumniosè denuntiet alium concurrentibus quibus dixi, & his cessantibus, tenenda videtur prædicta distinctio, & adde huic L. Legem fin. & que ibi dixi tit. 17. part. 3. & vide L. 27. inf. eo. & que ibi dixi.

(1) Todos los daños, e menoscabos. Adde dist. leg. fin. tit. 17. 3. part. & ibi dicta, & nota: quòd licet ubi conjectura facit pro denuntiante, ut excusetur à pœna calumniz: non tamen tunc excusabitur ad expensis, secundum Abb. consil. 78. incipit viso toto processu, 1. vol. tradit Georgius Natam in elem. sapè, §. que omnia, col. 6. de verb. sig. & Hipp. Marti. in practica, §. superest, col. 2.

(6) Por su jura. Nimirum si contra talem dolosum juretur in licem, facit, L. si quando, C. unde vid. L. in actionibus, §. fin. ff. de in litem juran. L. 6. tit. 16. infr. ead. part.

LEY VI.

Acusare nemo potest alium per procuratorem: tutor tamen ob injuriam pupilli, aut suorum consanguineorum, pro quibus si esset major, posset accusare, aculeat nomine pupilli nec puniatur, nisi eum malitiosè accusare probetur. Hoc dicit.

(1) Non per personero. Concordat cum L. pen. §. ad crimen, ff. de publi. jud. & cum leg. servum quoque, §. publicè, ff. de procura. & L. 12. tit. 5. 3. part. ubi vide que dixi.

(2) Guardador de huerfanos. Concordat cum L. 2. C. qui accusi non poss. L. polla. & L. tutorem, ff. de his quib. ut indig. & idem dic in Syndico Universitatis, ut in L. tam collatores, C. de re mili. lib. 12. Gandinus in suo traht. sub rub. qui potest accusare, & sub tit. de homicidiariis, versic. item potest questionem, & sub tit. qui accusi poss. versic. sed pone quod universitat. Specul. tit. de accusatore, in fine. Ang. & Bal. in dist. leg. 2. ubi, & Albet. per Barto. in extravaganti. ad reprimendum in glos. super parte legitima, per Joan. de Plat. in dist. leg. tam collatoris, versic. ut autem, Bal. in L. reos, col. 7. C. de accusi. versic. quid dicemus in syndico, & ibidem versic. quero an in criminali, dicit quòd requiratur speciale mandatum, quia ista iudicia criminalia sunt valde penalia: & in istis pœnalibus, requiratur speciale mandatum, L. 3. §. si procurator, ff. quod quisque jur. ubi vid. ejus additio. & an eo casu quo accusat, vel accusatur universitas possit adversarius universitatis constituere procuratorem, vide per Lucam de Penna in dist. leg. tam collatores quod non. syndicus tamen Collegii fabricum, vel cerdonum, non poterit nomine Collegii accusare: quia non gerit publicum officium: & non reprobentur republicam, secundum Bal. in dist. leg. 2. pater tamen non admittitur accusans, ut legitimus administrator nomine filii, quia in publicis iudiciis pater non est legitimus administrator, L. inter liberos, §. filius

yerro que tanxieste al huerfano, o a sus parientes propinquos; así como sobre muerte, o de sonrra, del padre, o de la madre, o del auuelo, o del auuelo del huerfano, o por alguno de los parientes por quien el podria acusar (4) si fuesse de edad. E como quier que el Guardador non podria prouar (5) aquel yerro sobre que lo acusasse, non cae porende en pena; fueras ende, si prouassen contra el, que se mouiera maliciosamente a fazer la acusacion.

LEY VII.

Contra quien puede ser fecha Accusacion. Cusado puede ser todo ome, mientras bien uiere, de los yerroos que ouiesse fechos; mas

familias, & ibi gloss. notab. ff. de adult. Ang. in dist. leg. 2. col. 2. & in dist. §. filius fam. ubi, & vide quid si filiusfamilias agat in publico crimine, an debeat habere consensum patris, & adde in hoc de patre Bald. in dist. leg. 2. col. pen. versic. quid in patre. Sed pone quòd tutor, vel curator pupilli, vel adulti, est in longinqua Provincia, qui non venit, seu non potest commode venire in Provinciam longinquam ad accusandum tutorio, vel curatorio nomine, an poterit tunc auctoritate Judicis ordinari procurator: qui hoc faciat? Et videtur quòd sic per text. & ibi Bal. in 3. notab. in L. cum & minore, C. si aduers. rem jud. ubi Bald. notat quòd idem operatur procurator legitime ordinatus, quòd tutor, & curator, & per hoc subdit Bald., quòd sicut tutor, & curator possunt auctoritatem præstare minori in iudicio: ita procurator minoris legitime ordinatus, & ex hoc dicto infert Hippol. Marfilensis in L. de minore, in princ. ff. de questionibus, col. 8. versic. & teneas semper menti: quòd si non fuit datus tutor minori in criminali, in casu quæ requiritur, quòd sibi detur: tamen valet processus: si ipsi minori datus fuit, seu constitutus legitime procurator.

(3) En nome de aquel que ouiesse en guarda. Vides hic expressum, quòd tutor potest accusare tutorio nomine pupilli, & sic approbatur opin. Rica. Imo. Bar. Ang. & Salic. in dist. leg. polla. & per Bart. in L. 2. §. pupillis, ff. de accusi. & reprobat opin. gloss. in dist. leg. 2. & in dist. leg. polla. dicentis, quòd debet tutor, vel curator accusare, nomine proprio, & non nomine minoris: quam approbant Gandinus in suo traht. cap. 2. versic. item accusare prohibentur, & Jacob. Butri. Bald. & Paul. de Cist. in dist. leg. polla. & istam dicit tutiore formam Alberic. in dist. leg. 2. scilicet ut concipiat tutor accusationem nomine proprio ad utilitatem pupilli: sed utraque forma erit bona: ut hic vides.

(4) Por quien el podria acusar. Ut supr. cod. L. 2.

(5) Non pudiesse prouar. Excusatur enim ratione officii à præsumpta calumnia, quia non probavit: ut hic, & in dist. leg. 2. non tamen excusatur ab onere probationis, si enim nullam probationem induxisset: non excusaretur: quia in certis non est locus conjecturis, L. continuus, §. cum ita, ff. de ver. obli. Bald. in dist. leg. 2. col. fin. & satis probatur hic, cum dicit (non pudiesse prouar) requiritur ergo, quòd ex parte sua inducat probationes: quæ tamen si non sint sufficientes, excusatur à præsumpta calumnia, & adde quòd habetur in L. 1. §. 2. ff. ad Turpill.

LEY VII.

Quilibet potest accusari si vivit: post mortem verò minime nisi ob prodicionem contra Regem, aut bonum commune patriæ: aut si miles stipendiatus ad inimicos se contulit: vel est eis contra Regem auxiliatus, vel Regnum, vel propter heresim, vel si Regis officialis ex administratione aliqua bona subtraxit. Hoc dicit.

L. 19. tit. 22. P. 3. Guar. de sem. 34. c. 27. Gomez de Belic. n. 78. L. 23. h. tit. ex l. 29. Molina tract. 3. dispur. 13. pag. 1996. et n. 5.

Vide Leg. A. 9. tit. 19. lib. 9. in. qui huyus conexo xia is de tra.

LEY VIII.

Por quales yerroos que el Oficial haze, puede ser acusado.

Qualquier Oficial, de aquellos que ha poder de judgar, o de cumplir la justicia por mandado del, que fiziesse tuerto a otro, por precio que le den, o dexasse de fazer otrofi lo que deniesse, por algo que ouiesse recebido, puede porende ser acusado en su vida, e despues que fuesse muerto. (1) E esto mismo, dezimos, que pueden fazer e todos los otros que furtassen alguna cosa Religiosa, o santa. (2) Otrofi dezimos, que si alguna muger fuesse acusada, que se trabajaua de muerte de su marido, (3) que maguer acaciesse, que muriesse ante que el pleyto de la acusacion fuesse acabado; que bien pueden conoiter de tal pleyto despues de la muerte della, e dar sententia contra ella, dandola por enfadada, (4) si fallaren en verdad que fue en culpa. E aun dezimos demas desto, que todos los bienes que esta ouo, que fueron de su marido, (5) deuen ser de la Camara del Rey. E la razon, por que pueden acusar a todos los que diximos en esta ley, e en la que es ante della, despues que son muertos, en esta; por que ellos son enfadados de tan guisados males que fizieron, e pues que en los cuerpos non les pudic-

Ley 1. tit. 1. lib. 8. Recop.

Partida VII.

(1) Despues que fuesse muerto. Concordat cum L. defunho, ff. de pub. jud. & L. ex iudiciorum, ff. de accusi. & C. si reus, vel accusator mor. su. L. 1.

(2) Acusacion. Sive accusetur de crimine publico, vel privato: ut voluit gloss. & Ang. in dist. leg. ex iudiciorum, Joan. de Imo. in dist. leg. defunho, ad fin.

(3) A los hazedores dellos. Errant ergo iudices maleficiorum; qui in defunctos faciunt executionem pœnæ capitalis: ut hic, & in dist. leg. defunho, ubi Ang. quòd mortuus delinquens non debet suspendi, vel de capitali: & quòd si iudices in contrarium faciant, tenebuntur in syndicatu, tamquam injuriam inferentes cadaveri, L. 1. §. quotiens, ff. de injur. dicit tamen ibi Joan. de Imol. quòd contrarium de facto, quandoque servatur in fimosis latronibus, vide ibi per eum, & per Ang. & Jaf. in L. 2. C. qui testis, fof. pos. & per Ang. in L. unica, C. ex deli. defunhorum.

(4) De traycion. Concordat cum L. ex iudiciorum, ff. eo. & L. fin. ff. ad L. Jul. majest. & §. 2. infr. de pub. jud. & erit tunc offendens libellus hæredi volenti purgare, & defendere memoriam defuncti, secundum Alber. in dist. leg. fin. & quo tempore expiret potestas accusandi memoriam defuncti, vide per gloss. in L. Manicheos, C. de heret. & per Ang. Arct. in traht. maleficiorum in parte (che ay tradido la patria) col. 4.

(5) Heresia. Adde L. Manicheos, C. de heret. & L. 2. & L. apostatarum, C. de apost. & dicit Alberic. in dist. leg. 2. quòd etiam centenaria præscriptio non impedit cognitionem, & pronuntiationem super crimine heresis contra defunctum, alleg. cap. fin. 24. quest. 2. & alia, quæ videbis ibi per eum: & vide quæ habentur in cap. 1. de præscrip. lib. 6.

(6) Furtado algo, o tomado. Concordat cum leg. fin. ff. ad leg. Jul. pecul.

(7) De tirasse de su seruicio. Concordat L. defunhorum, C. de re mili. lib. 12. & nota istam legem ad declarationem illius.

(8) E se fuesse a los enemigos. Non ergò sufficet sola desertio, nisi & cum ea concurrat, quòd transfugiat ad

hostes, vel eis auxilium impediatur contra Regem, vel Regnum, ut ex hoc possit accusari post mortem.

(9) Destas cosas sobredichas. Alios casus vide in leg. sequent. & per gloss. & Bart. in dist. leg. ex iudiciorum, & per Spec. tit. de accusatore, §. 1. fol. fin. vers. item quòd reus mortuus est, ubi de crimine repetundarum, vel quòd quis mortem sibi conscivit, & de aliis: vide ibi, & adde etiam alium casum, de quo per Ang. in leg. unica, C. ex deli. defunho, col. 2. ubiqueque scilicet, per leg. pœna infligitur ipso jure, quo casu reus intelligitur fidei mori, lata sententia alleg. L. Cayus, ff. ad Sillan. & L. fin. ff. de bon. co. qui mort. sibi conscivit.

LEY VIII.

Accusatur quis post mortem de crimine repentundarum, & de crimine peculatus, & muliere accusata de morte mariti defuncta, potest prosequi accusatio contra eam. Hoc dicit.

(1) Despues que fuesse muerto. Adde L. 2. ff. ad leg. Jul. repr. & L. sciant iudices, C. eod. & ibi vide infra quantum tempus debeat proponi accusatio contra hæredes.

(2) Religiosa, o sancta. Concordat cum leg. 1. & L. leg. Julia, & L. fin. ff. ad leg. Jul. Pecul.

(3) De muerte de su marido. Concordat cum leg. Lucius Titius, ff. de jure fisci, & tene menti istam leg. ad majorem declarationem illius.

(4) Dandola por enfadada. Nota bene hoc, nam hoc non dicebatur in dist. leg. Lucius, ita expressè imò poterat fortè innui contrarium ex verbis illius legis, cum dicit istud fieri propter bona: quæ cum sint scelere, quæ sita, sileo debent applicari: unde gloss. & Albericus post Dynum ibi dicunt, quòd ibi nihil sit speciale: ut hoc detur pro fallentia ad regulam, de qua supra leg. proxima: sed quia hoc est generale, ut iurum scelere quæ situm auferatur hæredibus, L. in heredem, ff. de calum. L. Cayus, ff. ad Silla. cum similibus.

(5) Que fueron de su marido. Etiam ea quæ habuerit

dieron dar pena porende, que la den en los sus bienes, segun dize, de cada vno destos yerro, en las leyes desta setena Partida, que habla en razon.

LEY IX.

Por quales yerro pueden ser acusados los Menores, e por quales non.

Mago, menor de catorze años, non puede ser acusado de ningun yerro quel pudiesen, que ouiesse fecho en razon de luxuria. (1) Ca, maguer se trabajasse de fazer tal yerro como este, non deue ome asmar que lo po-

rit ex succelione filii, qui patri successit in eis: ut in dist. leg. Lucius, & ibi Bart. in fine.

L E X IX.

Impubes non potest de luxuria accusari: quia non praesumitur eum posse facere: & si fecit, ignorat quid agit: de aliis autem criminibus potest accusari major decem annis cum dimidio, non non ita grauitur in corpore, aut id bonis fecit major punitur: minor autem dista aetatis, aut scilicet, seu furiosus, de commissis furore durante non possunt accusari; sed non sunt sine culpa consanguinei, qui eos seruari non faciunt. Hoc dicit.

(1) En razon de luxuria. Concordat L. si minor, ff. de adult. & cap. 1. de delict. puerorum, & quod hic dicit de masculo, intellige in femina minori 12. annorum, ut in dictis iuribus.

(2) Que lo podria cumplir. Si ergo cessaret ista praesumptio, & in veritate ante 14. annos esset viri potentes puniretur, ut tenet Jacob. de Rave. relatus ab Alver. & Angel. in dist. leg. si minor, vide gloss. 20. quest. 1. in summa, quae refert B. Gregor. in dialogo, referente de quodam puero noventii, qui nutricem suam gravidavit: dicit tamen Cardin. Ho. in dist. cap. 1. de del. puero. fe aliquoties legisse dialogum, & quod non meminit fe legisse hoc exemplum, ego, & lib. illum legi, & non inveni: idem dicit ibi Joan. de Anania fe perquisisse, & fecisse perquiri, & quod non fuit inventum: unde miratur de dicto gloss. ibique refert B. Hieronymum in Epist. ad Vitalem Presbyterum, dicentem, quod Salomon, & Achaz in undecimo anno filios genuerunt, & quod deinde subdit, quod audivit & dicit fe non mentiri, teste Domino, quod quaedam muliercula, quae expositum nutritivum infantem, & nutriticis officio fungeretur, cubaretque cum ea parvulus, qui usque ad decimum jam pervenit annum, accidit, ut (plurquam pudicitia patitur) fe mero ingurgitaverit, accentaque libidine obsecnis motibus ad coitum duxit infantem, vide etiam ad praedicta per Salic. in leg. impunitas, C. de panis, sed certè ista L. partit. videtur obviare dictis Jacob. de Rave. Ang. & Alber. cum statim subdit. (E si por aventura acascesse que lo cumpliesse, non auria entendimiento, &c. E porende no puede ser acusado, nin le deuen dar pena porende) nota ergo multum istam leg. & vide L. fin. tit. 1. 1. partit. quae videtur contrariari huic, & forte ex his verbis potest etiam inferri contra hic quod dicit gloss. in dist. leg. si minor, allegans L. stuprum, ff. eod. quod punitur de stupro minor 14. annorum, in quem stuprum committitur a viro potente, & Salic. ita intelligens dict. gloss. in dist. leg. impunitas, videtur enim haec lex in ratione quam dat innuere, quod non punitur, sed durum videtur talem minorem stuprum patientem, relinqui impunitum in delicto ita foedissimo: non enim deberet relinqui impunitus, si doli capax esset: tamen non ita severe, ut in majori: vide L. 12. tit. 21. infra ead. partit. quae videtur decidere, quod talis masculus minor non punitur, non tamen aperit quid si esset doli capax.

dria cumplir. (2) E si por aventura acascesse que lo cumpliesse, (3) non aura entendimiento cumplido para entender, nin saber, lo que fazia. E porende non puede ser acusado, nin le deuen dar pena porende. Pero si acascesse, que este tal otro yerro (4) fiziesse; así como si fiziesse, o matasse, o furtasse, o otro fecho semejante destos, e fuele mayor de diez años, e medio, (5) e menor de catorze; dezimos, que bien lo pueden ende acular: e si aquel yerro le fuere prouado, non le deuen dar tan grand pena en el cuerpo, nin en el azer, como farian a otro que fuele de mayor edad; an-

(3) Acascesse que lo cumpliesse. Vide quae dixi supra gloss. proxima.

(4) Otro yerro. Adde dist. cap. 1. de del. puero. & L. impuberem, ff. ad leg. Cor. de fals. & L. impunitas, C. de panis, L. infans, ff. ad leg. Cor. de Sicar. & L. impuberem, ff. de furtis, ubi Ang. ponderat gloss. ibi quod duo debeant tunc concurrere, scilicet, quod sit doli capax, & proximus pubertati: haec tamen lex partit. tantum exigit, quod sit major 10. annorum cum dimidio, praesupponit enim huius aetatis puerum quoad ista delicta jam forte doli capaxem: omnia autem iura, quae disponunt impuberes doli capaces teneri de delicto intelliguntur, quando delictum consistit in faciendo: ut in exceptis hac lege positus, scilicet si consistat in non faciendo, seu negligendo: tunc enim impubes simpliciter excusatur, ita Bart. post Dyn. in leg. 1. si impubes, ff. ad Silla. Salic. post Dyn. per illum leg. in leg. 1. C. de fals. mone.

(5) Mayor de diez años, e medio. In femina erit, si major sit novem annorum cum dimidio: & sic tempus post infantiam usque ad pubertatem in masculo: & in femina dividitur per dimidium: ut hic vides, & tradit gloss. in leg. pupillum, in princ. ff. de regul. iur. & in §. pupillus, insit. de inuit. stipula. cap. continetur, & ibi gloss. de sponsa. impub. gloss. in leg. 1. ff. de nupt. Sed adverte, quia ista L. & L. 8. tit. 31. ead. partit. & L. 17. tit. 14. & L. 10. tit. 7. ead. partit. non faciunt differentiam inter masculum, & feminam in hoc: unde dicendum videtur quod ista taxatio procedat tam in masculo, quam in femina, vel quod in femina relinquatur sub dispositione iuris communis: sed quocumque modo, limita istam legem, nisi in delictis atrociter puniendis, nam tunc non procedat ista regula, L. cum autem, §. 1. ff. de ad. edi. ubi bonus text. & ille dicitur proximus pubertati qui distat ab ea per sex menses secundum Bal. post Guliel. de Cug. in L. excipiuntur, ff. ad Silla. per text. ibi Jal. in aubent. Sacramenta puberum, col. 5. & 6. C. si adver. vendi. quae limitatio, procedit quod ad punitionem atrocem, scilicet si ad leviores: nam illa imponitur, ut subditur in ista lege: non ergo hodie atenta ista leg. partitarum relinquatur arbitrio iudicis, quis dicitur doli capax: prout voluit Salyc. in dist. leg. impunitas, C. de panis, arg. L. 3. ff. de testi. & L. mora, ff. usur. sunt enim secundum eum aliqui in breviori tempore sub doli, quam alii, & idem voluit Joan. de Anania. in d. cap. de delict. puero. ubi, & refert Abb. idem voluisse in effectum in d. cap. continetur, de desponsa. impub. & quod relinqueretur hoc arbitrio iudicis, tenet etiam Joan. Fab. in dist. §. pupillus, insit. de inuit. stipula. dicens, quod ex maleficio, & perpicacitate impuberis poterit iudex, majus, vel minus tempus interpretari: reperiantur enim quidam secundum eum majoris indolis, & intellectus in decimo anno, quam alii in decimoquarto, vel forte limitabis etiam istam legem, & in ista aetate apparet quod adhuc pupillus non esset doli capax ex aliquibus arbitrio iudicis considerandis, & facit L. 9. ad faem, tit. 29. ead. partit.

LEY X.

Por quales razones puede ser acusado el seruo.

Haziendo el seruo tal yerro, por que, si otro ome libre lo ouiesse fecho, que le darian pena porende en el cuerpo, bien puede ser acusado, (1) e su señor lo puede parar a derecho, o responder por el. (2) Mas si fiziere otro yerro en que cayere en pena de pecho (3) tan solamente, e stonce non le podrian acular: porque el seruo non ha nin-

B 2

L E X X.

Servus potest ex delicto ex quod poena apponitur corporalis accusari: & est a domino defendendus, de pecuniaria autem poena nequaquam: quia nil habet: si tamen dominus nolit pro eo emendare, citra membri lisionem castigabitur servus. Hoc dicit.

(1) Bien puede ser acusado. Concordat. cum L. bos accusare, §. omnibus, & L. servus, ff. eod. & L. sciendum, ff. de publi. jud. poena ergo mortis naturalis, vel corporis afflictiva cadit in servum, ut hic vides, & in dist. §. omnibus. Item poena deportationis, ut tradit Bart. ibi, & damnationis in metallum, poena tamen amissionis civitatis non cadit in eum, quia civitatem non habet, nec penam amissionis familiaris, quia non habet agnationem, vel cognationem, ut infra de serva. cogna. quid autem in monacho, an in hoc regulateur ad instar servi, & an habeat legitimam personam, ad fe defendendum in criminali causa? Vid. per Spec. tit. de reo, §. 1. col. pen. versic. sed an monachus cum ibi addit per additatio.

(2) Responder por el. Concordat. cum L. servus, & L. sciendum, ff. de publi. judi. & ff. de accusa. L. si servus, & ff. de appell. L. Lucius, & sicut potest defendi servus per dominum, sic & per procuratorem domini, ut in dist. L. servus, & in L. servum quoque, §. publici, ff. de procura. & licet dominus eum nolit defendere, non videtur ex hoc eum habere pro delicto, ut in dist. leg. sciendum, & ista defensio domini fiet, non procuratorio nomine servi, sed nomine proprio, assistendo cause pro proprio interesse, gloss. in L. 1. ff. an per alium causa app. reddi possunt, vid. per gloss. & Salyc. in dist. leg. 2. ubi Saly. concludit quod dominus servi, sit citandus: & quod alias, si ignoranti non praedjudicaretur, & dominus ratione sui interesse: poterit simul cum servo se defendente, intentionibus adversari responderi: & pro eo competentes allegationes afferre: & dicitur defensor sui interesse principaliter, & si dominus citatus nollet servum defendere: sed iudicio fortunae eum relinquere: vel etiam fateretur servum deliquisse: non praedjudicaret servo, quominus posset fe defendere, L. & si non defendatur, ff. de panis, potest namque servus stare in iudicio in criminali, ut in L. si criminis, C. ad L. Jul. de vi. publi. & contra si servus nollet se defendere, dominus posset eum defendere, quantumcumque absentem a iudicio, & hoc necdum in princ. iudicii, sed etiam si postea servus desisteret, posset dominus, ut particeps cause propter suum interesse probationes afferre: & alia faceret per victoria cause necessaria, vid. ibi per eum latius, & per Bal. in L. reos, col. 5. C. eod. ubi & an pater admittatur ad defensionem filii, vel Abbas pro suo monacho: & adde Joan. de Imo. in L. pen. §. ad crim. 14. col. versic. item extra gloss.

(3) De pecho. Quia poena pecuniaria non cadit in servum, si habeatur respectus ad quorundam bonorum, quia ipse bona non habet, sive habeatur respectus ad poenam pecuniariam in genere, ut voluit gloss. in dist. §. omnibus, in verb. quibus, & illa gloss. communiter fuit approbata usque ad tempora Bar. secundum Salic. in L. 2. C. eod. contrarium tamen voluit Bar. in dist. §. omnibus, L. bos accusare, ff. eod. dicens, quod non videtur quare servus non possit pecuniariter condemnari Ang.

ante, gela deuen dar muy mas leue. (6) Pero si fuele menor de diez años, e medio, (7) estonce, non le pueden acular de ningun yerro que fiziesse. Esto mismo, dezimos, que seria del loco, (8) o del furioso, o del desmemoria- que lo non pueden acular de coia que fiziesse: mientras que le durare la locura. (9) Pero non son sin culpa los parientes (10) dellos, quando non les fazen guardar de guisa que non puedan fazer mal a orri.

Partida VII.

(6) Muy mas leue. Adde L. auxilium, §. etiam, & L. si ex caus. ff. de mino. & dist. cap. 1. de delict. puero. & Bal. in L. & si severior, col. 2. versic. ex praedictis, C. ex quibus caus. infra. tero. & in L. administrante, §. qui corporis, in fin. ff. de excu. tuto. & vid. L. 8. & quae ibi dicam tit. 31. infra ead. partit.

(7) De diez años, e medio. Concordat. cum L. infans, ff. ad L. Cor. de Sicar. quod autem si minor huius aetatis esset doli capax, cum & infans possit esse doli capax secundum gloss. in cap. fin. de sent. excom. & quod infans doli capax possit puniri, vult Abb. in dist. cap. 1. de del. puero. & Hippolytus a Macillis in dist. L. infans, dicens hoc esse verum maxime istis modernis temporibus: nam defecerunt aetates, & illud quod antiquitus sciebant, & sciebant homines circa vita, & fallacias in quindecimo anno: faciunt nunc infantes in sexto, vel septimo anno: & quod infantes modernis temporibus sunt iniqui, & vitis dedit: & quod hoc docet experientia rerum magistra, cum ista leg. partit. iam hoc determinaverit, & taxaverit istas aetates in punitionem maleficiorum impuberum: durum est ab eis taxatione & decisione discedere, non tamen videtur esse negandum, quin si ex qualitate maleficii, & perpicacitate impuberis, & doli capacitate, iudicium videtur impuberem talem esse puniendum quod iudex posset, forte in aliquo casu particulari, & mali exempli, cum ista materia sit praesumptiva, & L. ista statuat hoc propter praesumptionem, quod minor huius aetatis non sit doli capax.

(8) Loco. Adde L. 3. tit. 8. infra ead. partit. & L. diuus, ff. de offic. praef. L. infans, ff. ad L. Cornel. de Sicar. & Clem. 1. de homicidio, & cap. aliquos 15. quest. 1. & vide in materia per Ang. Aretii. in tract. maleficiorum, in parte scienter, & dolose, col. 3. & nota aequiparari hic stultum, & furiosum, & mente captum in mutatione delicti, & intelligit Alber. in dist. leg. diuus, in profluus dementibus, in quibus non cadit dolus, nec culpa, & vid. quae notat Soci. consil. 47. in 3. vol. & adde L. fin. tit. 1. part. 1. & ibi dixi.

(9) Mientras que le durare la locura. Adde gloss. in dist. Clem. 1. & in dubio, an praesumatur delictum factum tempore furoris, vel tempore sanae mentis? Ang. Aretii. ubi supra, dicit quod si probetur, quod aliquando fuit in furore, praesumitur, quod etiam tempore delicti fuit in furore: & sic non tenebitur nisi probetur, quod tunc erat sanae mentis, allegat notata. in cap. fin. de successio. ab intestato, & per Barro. in L. 2. ff. de bono. poss. infan. vel furio. dela. in fine. & Ancha. in dist. clem. 1. & dicit singulariter notandum ad evadendum amicum, & ibi etiam tradit an possit durante furore puniri de delicto commissio tempore sanae mentis, vid. ibi ejus adductores, & per Bal. in L. furiosum, C. qui test. facere poss. fit tamen iudex caues: ne simularet furor, ut tradit Ang. ubi supra, & vide per gloss. in cap. iudicas, 3. quest. 9. per Bal. in dist. leg. furiosum.

(10) Los parientes. Adde L. diuus, ff. de offic. praef. committit enim leg. custodiam conjunctis furiosi, & possunt eum ligare, & carcerare, vide ibi etiam per Bal. & vid. in aubent. libri, C. de Episc. aud. & in L. 5. tit. 7. part. 6. & L. 8. tit. 9. infra ead. partit.

una cosa de lo que pudiesse pechar, ca todo lo que ha es de su señor. Pero dezimos, que si el señor non quisiere fazer emienda por el, (4) eñonce pueden castigar el seruo en el cuerpo, dandole feridas, de manera que lo non lisen, (5) nin lo maten; por que dende en adelante non sea atreuido de fazer otro yerro.

L E Y XI.

De quales yerro pueden ser acusados los Oficiales del Rey, mientras estuieren en sus Oficios, e de quales non.

Os Oficiales que han poderio del Rey de fazer justicia de los omes, condenandolos a muerte, (1) o a perdimiento de miembro por los yerro que fazen, (2) non pueden ser acusados de otro, mientras durare su officio; (3) fueras ende, si alguno dellos fiziesse tuerto, o yerro, contra aquellos que ouiesse de judgar. Ca, si tal yerro fiziesse, o por razon de su officio (4) agrauiasse alguno, bien lo podrian acusar; e si es de otro yerro que ouiesse fecho,

tamen in di. §. omnibus, tenet contra Bar. & Sali. etiam in di. L. 2. & ista opinio communis contra Bart. approbati videtur hic: quam & tenuit Bar. sibi contrarius in L. in princ. ff. si fami. fur. scisse dicatur.

(4) Emienda por el. Nota istud verbum, quod non reperitur in di. §. omnibus, de quo ista leg. sumpta est cum tantum ibi habetur, sed durior ei poena extra ordinem imminet. Azo etiam, C. eo. in summa, col. 1. dicit, hæc verba in hac tamen, L. & omnibus supradictis, quibus accusari seruum non posse diximus, accusatio serui erit recipienda: ut durior patiatur poena corporalem: & licet effugiat unam, non tamen alteram: patet ergo ex ista leg. quod poterit dominus si vult ad evitandum poenam corporalem serui, solvere pro eo poenam pecuniariam: quod & erat de jure communi dicendum per L. agravia. ff. de termi. mot. jun. Ha. L. item veniunt, §. resti, ff. de peti. hære. & tenet Alex. in additio. ad Bart. in di. §. omnibus.

(5) De manera que lo non lisen. Nota etiam hoc verbum, quia declarat di. §. omnibus, in fine, ubi gloss. dicebat istam poenam imponendam arbitrio judicantis.

L E X XI.

Officialis habens potestatem condemnandi ad mortem, vel ad membri mutilationem non potest durante administratione, nisi de crimine ratione officii commissi accusari: sed Rex ad querelam bonorum hominum potest contra eum inquirere, & eum pro modo commissi castigare. Hoc dicit.

(1) A muerte. Ex hoc declarat qui dicantur illi majores magistratus, qui non possunt accusari: & adde L. 2. & quæ dixi, supra eodem minores vero possunt etiam durante officio accusari: ut hic innuitur, & habetur in L. neque magistratibus, ff. de injur.

(2) Por los yerro que fazen. Sive ergo accusetur de criminibus ante officium commissis, sive post: procedet dispositio hujus, L. & adde, L. si adulterium cum incestu, §. si. ff. de adul. cum gloss. ibi, & L. hoc accusare, in princ. ff. de accusa. & L. senatusconsulto, ff. de offic. pref. ubi vid. Alberic. in fin. hoc volentem, à non subditis tamen. poterit conveniri in loco domicilii, si sit causa quæ possit per procuratorem agitari gloss. 1. in L. si prefes, C. de Episc. aud. Alberic. in di. leg. senatusconsulto, col. pen. loquitur tamen in causa civili, & forte in criminali hoc etiam procederet, si causa esset talis, quæ agitari possit per procuratorem: quia non repugnant rationes in hac leg. positæ.

non le podrian acusar fasta que dexasse aquel officio (5) que tenia. Esto es, porque los omes que officio tienen, maguer fagan derecho, non puede ser que non ganen malquerientes: e por ende, si los pudiesen acusar, enulecerse y a por y el lugar que tienen, e tantos serian los acusadores, que non podrian cumplir en su officio, lo que eran tenudos de fazer. Pero, como quier que non pueden sea acusados, si omes buenos se querrellen al Rey, de alguno dellos, que fiziesen yerro, o malfetrias; eñonce el Rey, de su officio, (6) deve pequerir, e saber la verdad, si es así como querrellasen: e si lo fallasse en verdad, deve gelo vedar, e ecartamentar, segun entendiere que deve fazer de derecho.

L E Y XII.

Como, aquel que es quitto una vez, por fuyzio acabado, del yerro que fizo, non lo pueden acusar despues.

Qvito (1) seyendo algund ome, por fentenen-

(3) Mientras durare su officio. Ex hoc videtur quod ista leg. non procedit in officiali perpetuo: poterit namque ille accusari durante officio, ut dixi supra eod. in L. 2. in gloss. super parte (el Alcalde) gloss. in cap. jubemus, 1. quæst. 1. & tenet etiam Bal. in L. solent, §. non verò, ff. de offic. procon. Salic. in L. jubemus, C. ad L. Jul. repe. Bar. in L. de pupillo, §. si quis ipse prator, ff. de novi. ope. enun. ubi & depositis ad beneplacitum.

(4) Por razon de su officio. Conveniunt enim, & accusantur si delinquant in officio, ut hic, & in L. jubemus, C. ad L. Jul. repe. & vid. ibi Sali. & Ange. & possent etiam accusari, ubi essent in poena remotiōnis ab officio, vide per Bal. in verbo credentias de pace constan. unde convenitur de furtis durante officio, & barataris commissis: ut in autent. ut judices sine quoquo suffragio, §. illud in princ. & ubi opprimat subiectos: vide per gloss. in aurb. & per Alberic. in d. leg. senatusconsulto, ad fin. dicit etiam Azo. C. ut omnes judices, tam civiis, quam mili. in summa, quod accusabitur si furtum dicatur fecisse, vel dignitatem per pecuniam accepisse, vel ex dignitate pecuniam accepisse, vel habuisse: vel si damnis, vel calumniis subdat collatores: & dicit Joan. de Pla. in L. pen. C. de anno. & tribu. lib. 10. quod majores judices propter enormia delicta in officio commissa, removeri possunt: non propter levia, & minores culpas: sed expectatus tunc tempus syndicatus, L. 1. C. ut omnes jud. tam civi. quam mili. & in autent. ut judices sine quoquo suffragio, §. necessitatem, & §. oportet.

(5) Dexasse aquel officio. Conveniunt tamen si actio esset tempore peritura, ut lis contestetur: ut in di. leg. senatusconsulto, & ibi Alberic. & Salic. in di. leg. jubemus. Item & cavebit de respondendo finio officio: ut in di. leg. si adulterium, §. fin. & vid. per Abb. in cap. legebatur de mayo. & obed.

(6) El Rey de su officio. Adde §. si quis autem, in autent. ut judices sine quoquo suffragio, col. 2. cum gloss. ibi.

L E X XII.

Absolutus per sententiam validam ab accusatione non potest de eodem crimine denuo accusari, nisi probetur quid malitiosè, ob quod fuit absolutus fecisse: vel accusatorem causa eripendi cum accusasse, nec accusatus ab extraneo absolutus, potest à consanguineo mortui iterum accusari: nisi juret extranei accusationem ignorasse. Hoc dicit.

(1) Quito. Concord. cum L. si cui, §. 1. ff. de accusa.

Sanchez de Alva trimonio lib. 10. Di. puc. 6. n. 1. et disp. 8. n. 22.

tencia valedera, (2) de algun yerro sobre que le ouiesse acufado, (3) dende adelante non lo podria acufar otro ninguno sobre aquel yerro; (4) fueras ende, si prouafie contra el, que le fiziera el mesmo acufar engañosamente, afacando algunas prueuas (5) que non supiesen el fecho, porque lo diesse por quitto del yerro, o del mal qual mismo se fizo acufar. Esto mismo seria, si prouafie que otro alguno le ouiesse acufado engañosamente, con intencion de lo librar del yerro que ouiesse fecho. Ca eñonce, si fuesse prouado, bien lo podrian acufar otra vegada de aquel yerro que así fuesse quitto. Otroñi dezimos, que si al-

gund ome acufasse a otro sobre muerte de otro ome, que non fuesse su pariente, e respondierre el acufado a la acufacion, e fuesse quitto della por juyzio; dende en adelante non podrian acufar ninguno de los parientes del muerto, por razon de aquel yerro de que fue ya quitto por sentencia; fueras ende, si el pariente que quisiesse acufar otra vegada, jurasse que lo non supiera (6) quando lo acufara el otro eñraño. Ca eñonce, jurandolo así, (7) tenudo sea de responder otra vez a la acufacion que fiziesse del.

LEY

to. in di. cap. de bis, vide per Hosti. & Abb. in cap. tua, de procura.

(3) Sobre que le ouiesse acufado. Idem si per viam inquisitionis fuisset absolutus: quia, & habebit locum distinctio hujus L. & di. leg. si cui, §. 1. secundum Bar. & Ange. ibi, & idem tenet Cino, & Sali. in di. leg. si quis homicidii, C. eod. Bald. tamen in L. si vacantia, col. 1. C. de bon. vacan. lib. 10. per illum text. dicit, quod non valet inquisitio, si offensus, vel damnus passus non citetur, & ibi etiam tenet Ang. allegans Joan. And. licet dicat, quod contrarium tenet Spec. tit. de inquisitione, §. viso igitur, verfic. sed pone subdit. tamen Ang. quod hæc consuetudo non servatur, nisi Florentiæ: & idem quod Judex ante inquisitionem debeat præfigere terminum accusare volentibus dicit gloss. not. in cap. presbyter si à pietate, 2. quæst. 4. & idem voluit Bal. allegans dictam gloss. pro multum notabilis in L. senatus, C. qui accus. non poss. & idem Bal. in L. quomvis, C. de adul. & idem tenet Hippoly. à Martillis singul. 305. incipit, Judex malefactorum. Adverte tamen, quia licet hæc sit bona præctica: tamen Bar. & alii quos superius citavi dicentes, quod di. §. 1. L. si cui, procedit etiam in absoluto per inquisitionem: videtur velle, quod non requiratur ad valorem inquisitionis talis citatio: imo quod offensus, seu proprium dolorem prosequens, si postea veniat ad accusandum teneatur docere saltem suo juramento, quod ignoravit inquisitionem fieri, prout, & in accusatione hic, & in di. §. 1. dicitur, & istud videtur etiam de mente Ang. Aret. in tract. malef. in parte, & cap. ab scapulis, col. 1. unde licet dicta præctica sit bona, & servanda: si tamen non servaretur defacto, non videtur quod vitaretur processus inquisitionis: adde etiam quod & procedat ista, L. & si judex qui absolvit processit per viam denuntiationis: secundum Bart. in L. divus, 2. verfic. ulterius quaro, ff. de custo. reo, quod autem si cognitum fuit de crimine per modum exceptionis? Vide Bar. in di. leg. si cui, §. 1.

(4) Sobre aquel yerro. Vide in di. leg. si quis homicidii, C. eod. & quid si omittat fuit aliqua qualitas delicti in prima accusatione, vide per Bart. in L. Senatus, ff. eod. & per Bal. in L. & si severior, col. 4. C. de bis qui no. inf. per Salic. in L. qui de crimine, C. de accusa.

(5) Algunas prueuas. Adde di. leg. 20. tit. 22. part. 3. & L. prævaricationis, C. de prævarica. & di. leg. si cui, §. 1. & obijcietur de collusione, seu prævaricatione per modum replicationis, vel accusationis, vid. Ang. & Sali. in di. leg. si quis homicidii, & in di. §. 1. & per Bart. in di. leg. prævaricationis.

(6) Que lo non supiera. Approbatur opinio gloss. in di. leg. si cui, §. 1. quod ignorantia primæ accusationis probetur per juramentum, bene tamen admittitur probatio in contrarium, scilicet, quod scivit, & quomodo hoc probetur, vide per Bar. ibi.

(7) Jurandolo así. Vides ergo quod isto casu non requiritur ulterius, quod doceat de prævaricatione primæ accusatoris: prout, & Docto. volunt communiter in di. leg. si cui.

Jo. & L. si quis homicidii, C. eod. & cap. de bis, eod. tit. L. 20. tit. 22. 3. part. quid autem in absoluto per baptismum? Joan. de Anania in di. cap. de bis, dicit, quod communis opinio est, quod per baptismum tollatur omnis poena spiritualis, non autem temporalis: & sic videtur quod pro homicidio, & similibus possit accusari, referat tamen ibi Joan. de Imo. dicentem, quod alia opinio videtur æquior, quod etiam poena temporalis tollatur per id, quod notar gloss. in cap. sine penitentia, de conse. dist. 4. quid autem si reus non fuit absolutus, sed condemnatus? Dic quod tunc etiam erit idem: quia de delicto unius hominis sapienter quæri non debet, L. licet, ff. nau. cap. statu. L. sepulchri, ff. de sepul. viol. gloss. in L. quid de crimine, C. de accusa, & intellige, quando fuit condemnatus, & solvit: ut in di. leg. sepulchri, & tradit Alex. consil. 11. Quid autem si fuit contumax, & in contumacia condemnatus? Vide per Bart. in di. leg. sepulchri, & si quis commisit delictum Bononiæ: & ibi est punitus poena pecuniaria, non poterit conveniri ad poenam corporalem, vel pecuniariam in loco originis: secundum Bald. post Jaco. Butri. in L. & si severior, col. 4. C. de bis qui not. infra. & quid si non fuit quis sufficienter punitus? Vid. tex. & ibi Bal. in L. 2. C. de spor. & in L. nullum, C. de test. verfic. sed querit, gloss. & in verfic. sed an punitio: & vide cap. felicit, §. per hoc, de panis, lib. 6. per Abb. in cap. de causis pen. col. de offic. delega. & in cap. 1. ad fin. de offic. ordina.

(2) Por sentencia valedera. Super principalia latam, non enim idem esset: si esset absolutoria, ab observatione iudicii: ut in cap. autem, 2. quæst. 5. Ang. in di. leg. si cui, §. 1. quid autem si quis delato sacramento se purgavit: an sic absolutus poterit ab alio accusari? Salic. in di. leg. si quis homicidii, dicit quod non, quia absolutio non tam vires capit à juramento, quam ab innocentia præsumpta, ex eo, quia de crimine non erat probatum: & sic reus erit absolvendus, etiam absque juramento, adverte tamen, quod licet quis se juramento purgaverit, si tamen est valde diffamatus, vel suspectus, poterit ei per iudicem imponi aliqua temporalis poena: & sic non est absolvendus de necessitate tali casu, licet se compurgaverit, ita dicit eleganter Card. in clement. 1. de usur. in fin. allegat. cap. inter sollicitudines de purga. canon. & cap. literas de presum. quod licet loquantur in crimine hæreticis, potest idem dici in alio crimine gravi, sed quid si absolutio non fiat per viam sententiæ, sed per viam dispensationis? Dic quod idem est dicendum, secundum gloss. in di. cap. de bis, quam Docto. communiter sequuntur, & idem tenet, gloss. per illum text. in cap. ex tua, in verbo irritari, de fili. pref. & in cap. pen. de temp. ordi. & in cap. 2. in gloss. 1. de scisma. & procedat quando dispensatio fieret in utroque foro: nam si in foro pœnitentiæ, non tolleret quominus in foro judiciali accusari possit, gloss. in di. cap. de bis, & in cap. admenere, 33. quæst. 2. in verbo penitentia, Decius consil. 137. nisi cum fuit absolutus imponeretur poenitentia publica: quia tunc illa videtur succedere loco poenæ contentiosæ: secundum An-

LEY XIII.

Como, quando muchos quieren acusar a vno de algun yerro, el Juez deve escoger el vno de ellos, que faga la acusacion.

Allegandose muchos omes (1) en vno delante del Judgador, para acusar a vno solo, de vn yerro que dixessen que ouiesse fecho, non deve el Judgador recibir la acusacion de todos, (2) nin el acusado non es tenuto de responder a ella. E potende deve el

LEY XIII.

Si reus compareat, & plures sint accusatores simul, non teneat respondere: sed eligat iudex unum ex his, qui meliori intentione moveatur: cui respondeat accusatus, & ea accusatione pendente potest accusari de aliis criminibus, sed non respondebit posteriori, tempore quo responsurus est prior. Hoc dicit.

(1) Muchos omes. Concord. cum L. si plures, ff. eod. d. L. 2. §. fin. ff. de adult. & L. fin. ff. de colu. deterg.

(2) De totis. Rationem ponit Bal. in L. Senatus, C. qui accu. non pos. quia si admittetur iudex plures accusatores, postest unus probare, alius in probatione deficere, & iudex poneretur in perplexitate, item postest unus confiteri, alius negare: & adverte quod si plures quorum interit ratione officii, veluti plures tutores, vel curatores, veniant simul accusantes eodem libello: bene admittuntur, quia ratione unius officii habentur loco unius, & probatio unius patrocinatur alteri: & sic isto casu non procedit ista L. cum plurium interit ratione officii, L. senatus, & ibi Bal. & Salic. C. qui accu. non pos. si vero velit accusare diversis libellis, & tunc iudex eliger idoneorem, quando plures tutores, vel alii quorum interitratione officii simul veniant: & non admittuntur omnes, quando accusant simul eadem eodem iudice, B. l. & Salic. in dist. leg. senatus, & Salic. in L. si accusatoribus, C. de accusa. si vero plurium simul accusantium interit ratione communis injuriæ, ut si essent plures filii unius patris occisi, omnes simul admittuntur, quia cuilibet interit principaliter, L. 1. §. si plures, ff. de sepul. vio. Bald. in dist. leg. si plures, & Salic. in dist. leg. si accusatoribus, Ang. Aret. in tract. male. in parte, necnon ad querelam, col. 18. si vero plurium non interit ratione officii, vel communis injuriæ: tunc procedit dispositio hujus L. & dist. leg. si plures, quia tunc nullius principaliter interit, & ideo nec poterunt diversis libellis: nec eodem simul accusate, ne reus in plures adversarios distingatur, ff. exerci. L. no in plures, & ne de delicto ejusdem hominis, supius queratur, L. licet, §. fin. ff. nauis caup. stab. sed quid si veniant plures accusatores simul, sed unus accuset eorundem iudice, alius vero eorundem alio? Bal. in dist. leg. senatus, dicit, quod tunc forte reus potest eligere iudicem, si sunt pares: arg. L. si quis in gravi, §. si tamen omnes, ff. ad Silla. sed si unus esset major altero, debet comparare eorundem, qui majori præest tribunal: ut not. in L. 2. fin. ff. de custo. reo. vi. ibi latius per eum, & erit necessarius quod reus accusatus opponat de exceptione ista pluralitatis accusatorum, ut in d. leg. si accusatoribus, & ibi notat gloss. & Bal. & Salic. licet ista lex partitum contrarium innuat, cum dicit non deve el Judgador recibir, &c. (sed intellige si opponatur a parte. Postest etiam dici, quod iudex potest non recipere: si tamen recipiat, & non opponatur a parte, tenebit processum ob id, & quia dilatoria est hæc exceptio: quando vero plures accusatores non veniunt simul, sed unus post alium, vid. L. qui de crimine, & ibi gloss. & Doct. C. de accusationibus.

(3) Con major intentione. Et si unus ponit magis omnes circumstantias maleficii, quam alius: erit iusta causa magis admittendi istum, quam alium, L. 1. §. fin.

Juez catar, & escoger el vno dellos, el que entendiere que se mueve con mejor intencion, (3) que faga la acusacion; & estonce, al acullamiento de aquel deve responder el acusado. Pero si a este acusador sobredicho lo quisessen otros (4) acusar sobre otro yerro, (5) mientras que anduiesse esta acusacion, bien lo podria fazer. Mas el Judgador deve guardar, que en el tiempo que el acusado ouiere de responder a la primera (6) demanda de acusacion, que

cum L. sequenti, ff. de adult. Bar. in d. leg. si plures, ad fin. & dicit Bar. in d. §. fin. quod si propinquior accusat occisores simpliciter, alias accusat eos qualitate adjecta, per quam acriter propinquior: si apparet iudex ulteriorum prætere propinquior: si apparet iudex illam qualitate esse veram, & nota quod electio uno ex accusatoribus: ut hic cæteri, qui sunt repulsi non poterunt esse in illa causa testes: secundum gloss. 2. quæst. 1. in cap. in primis super partes accusatores.

(4) Lo quisessen otros. Concord. cum L. qui de crimine, C. de accusat. ab eodem tamen non potest accusari de alio crimine: ut ibi, ubi ponit rationes Salic. in secundo notat.

(5) Otro yerro. Nam de eodem non potest accusari ab alio veniente post licem contestatam: & intellige, & limita ut per gloss. Salic. & alios in dist. leg. qui de crimine: & intellige si ve tale alium crimen oriatur ex diversis factis, vel ab eodem facto: ut in dist. leg. qui de crimine, & intellige secundum Sali. ibi, col. 4. quando plura delicta ex eodem facto oriuntur se habent, ut species distinctæ: invicem tamen se habent: ut excedentia, & excessiva, tunc enim de utroque puniuntur, ut ff. de adult. L. si adulterium cum incestu in prin. secus si se habeant ut genus, & species, ut in L. senatus, ff. eod. ubi vide per Bar. unde si rapiendo gladium de manibus alicujus manus incidere commisit raptor duplex delictum vulneris, scilicet, & raptus: & quia quolibet est distinctæ speciei ab alio, raptor puniretur de utroque: ut in dist. leg. qui de crimine, & in L. prator edixit, §. 1. ff. de injur. & idem si occidat quis hominem in Ecclesia, nam puniretur de homicidio, & sacrilegio, L. si quis in hoc genus, C. de Episcop. & Cleric. Quid autem si regia constitutione caveatur, quod qui armis alicujus percussit, manum cum qua percussit amittat, & citius eodem impetu duos percussit, & constat, vel dubitatur quem prius percussit: & ab eisdem eodem tempore de dictis percussioibus accusatur, quis præferatur in processu, & in executione? Vide latè per Alberic. in dist. leg. si plures, ubi concludit quod præveniens ad sententiam præferatur, & alteri viam precludat: si secundo prælationis sententia objiciatur: si tamen simul ad sententiam concurrunt gratificationi iudicis locus erit, & qui præferatur in sententia, per consequens præferendus erit in executione: & facta executione absolvi debet reus ab observatione iudicii alterius accusatoris, videas ibi per eum.

(6) A la primera. Concordat cum leg. 2. §. fin. & ibi gloss. ff. de custo. reo. & limita nisi secunda accusatio esset tempore peritura, ut in dist. leg. 2. in fin. Salic. in dist. leg. qui de crimine, col. pen. versic. nunc quero, & hoc quando utraque accusatio proponitur eorundem iudice, ut priori, scilicet, & citatur accusationi respondet, L. qui prior, ff. de iudic. si tamen accusaretur contra diversis iudicibus, & citatur per diversis horis, & temporibus accedet ad eum a quo fuit primò citatus, L. qui quis, ff. de in jus vocand. si tamen per eadem hora, & tempore citatur ab utroque & termini sunt incompensabiles ad respondendum utriusque, si altera causa est tempore peritura: illi prius responderit: aliis minus tribunal accedet, & si tribunaia sunt paria, tunc ma-

que lo non apremie que responda a la que fue fecha despues:

LEY XIII.

Como deve ser fecha la Acufacion.

Quando algun ome quisiere acusar a otro, deuelo fazer por escrito, (1) porque la acusacion sea cierta, e non la pueda negar, ni cambiar, el que la fiziere, desque

fuere el pleyto comengado: e en la carta de la acufacion deve ser puesto el nome (2) del acufador, e el de aquel a quien acufa, e el del Juez ante quien la faze, (3) e el yerro que fizo el acufado, e el lugar (4) do fue fecho el yerro de que lo acufa, e el mes, e el año, e la era (5) en que lo fizo: e el Judgador deve recibir la acufacion, (6) e elcreuir el dia en que gela dieron;

L. 10. tit. 7. lib. 4. Recop.

L. 4. tit. 2. lib. 4. Recop.

positatem causæ debet inspicere, & si causæ sunt partes locus est gratificatio, videas Salic. ubi supra.

LEY XIII.

Accusatio debet fieri in scriptis nominibus accusatoris, & accusati, & iudicis, atque malefici, anno, mense, & loco in ea designatis, & ea recepta, iudex recipiat ab accusante juramentum, quod non maleficius accusat: imò credit culpabilem fore delatum, & hoc factò elter accusatum, & det ei accusationis transumptum, cum termino xx. dierum. Hoc dicit.

(1) Por escrito. Concordat cum leg. libellorum, ff. eo. & C. eod. L. in causis & cap. fin. 2. quæst. 8. an autem accusator debeat offerre libellum, jam dictatum cum veniat coram iudice, vel sufficiat quod dicitur coram iudice, & notario? Salic. dicit, quod sic, in dist. leg. in causis, col. 1. si quis se, & ibi Bald. C. eod. & procedet ista L. si ve fiat accusatio de crimine publico, si ve privato, ut in leg. fin. ff. de privat. delict. Azco. in summa, C. de accus. col. 2. & quid si de delicto agatur civiliter? Vide per Bar. in leg. prator edixit, ff. de injur. & decisionem Rota, 36. in novis.

(2) El nome. Ita quod persona reddatur certa per duas demonstrationes, nisi esset nomen singulare: quod de se redederit certum. Bar. in dist. libellorum, col. fin. debet ergò exprimi per agnomen, & cognomen, vel etiam per loci habitationem, ut est in usu. Sali. in d. leg. in causis, col. pen. versic. quero nunc qualiter, & si nescitur nomen interfecti, non est necesse quod ponatur, vide per Angel. Aret. in suo tractat. in parte, hæc est quedam inquisitio, col. fin. in fine, vide gloss. in §. libellorum 2. quæst. 8. super parte, Cajo.

(3) La faze. Nota istam leg. quæ videtur decidere, quod non requiritur in libello accusationis, quæ apponatur nomen Regis, quod etiam voluit Bar. in dist. leg. libellorum, in prin. Salic. tamen in d. leg. in causis, col. 1. dicit quod requiritur, quod apponatur nomen Imperatoris, qui successit in locum antiquorum consulum: & certe huic dicto Sylv. favere videtur d. L. libellorum, sed dicto Bar. faveat ista L. partitar. tene eam menti in præctica de consuetudine, tamen semper apponitur nomen Regis.

(4) El lugar. Locus tamen non est arctandus ad Angelum, L. 1. §. ubi, ff. de vi. & vi arma. an tamen si locus non fuit bene declaratus in libello, postea declarari per accusatorem? Alber. dicit, quod sic in d. leg. libellorum, in prin. per leg. si quis intentione ambigua, ff. de iudic. & quod in hoc plures Doctores Bononia concordarunt, & an cum accusatio fit de perjurio testis, ponatur locus iuramenti, vel depositionis? Vide Angel. Aret. in tractat. maleficiis, in parte (falsario) col. 7. ubi allegans Bar. dicit, quod tempus iuramenti debet apponi, & adde Bald. in leg. 2. C. de sacrosan. Eccles. & vide in materia ista de loco ponendo plures quæstiones per Salic. in dist. leg. in causis, C. eo. col. 4. & 5. & per Aret. in suo tractat. in parte, in platea communis, per Bar. in d. leg. libellorum, & adverte bene, quod ubi accusator probabiliter ignoraret locum, vel mensum, teneat libellus, ut tradit satis latè, & per Alber. in d. leg. libellorum, unde in crimine falsi procedit libellus, licet non ponatur locus, gloss.

insit. de public. iudic. in prin. quam dicit non alibi Bal. in cap. 1. in prin. in §. col. quib. mod. feud. amit. & tenuit Aret. in d. parte in platea communis in prin. tradit Alber. latè in d. leg. libellorum, ubi dicit hanc quæstionem habuisse de facto, & defendisse istam partem accusatoris per media, quæ ibi videbis, qui tamen non allegat dist. gloss. ad hoc, & dicit contra eum fuisse pronuntiatum, sed quod non bene, videas ibi per eum, & in maleficiis negativis, an debet poni locus, vid. per Bal. in L. astor. col. fin. C. de proba. & Bar. in dist. leg. libellorum, col. 3. quid autem si accuso te quod turbasti me, in possessione talis fundi tali mense, utrum iste libellus procedat? Bar. in L. 1. C. ubi de pos. agi oportet, arguit primo quod sic, quia ex quo fundus est confinatus, tacite videtur continere locum maleficii quia ista vis turbativa, non potest inferri nisi in fundo, tandem dicit contrarium esse verum, quia non habet annexam certitudinem loci, cum possit pluribus locis committi, quod nota.

(5) El mes, e el año, e la era. Non verò dies criminis commisit, gloss. & Bar. in dist. leg. libellorum, nisi accusatus petat, quod declaratur dies, ut possit se defendere probando, quod illa die fuit alibi, ut tradunt Bar. & Alb. in dist. leg. libellorum, seu ubicumque æquitas moveat iudicem, ut dies declaratur, non tamen secundum Saly. in dist. leg. in causis, col. 2. iudex bene, & iudicè faceret si prius accusatorem ad certiorandum de die compelleret, quam teus iudicem certiorasset de die, & tempore suæ absentia: vel de alio simili propter quod intentionem accusatoris vellet excludere, ne quid malignetur circa testes, quod voluit excludere, dist. leg. libellorum, & ista, quæ accusatorem noluit arctare ad ponendum diem nechoram, quid autem, si agatur de falsitate instrumenti? Dixi in gloss. proxi. & nota quod nihil relevaret, si accusator in accusatione dixerit, prout de veriori tempore confiterit, secundum Alex. consil. 72. vol. 1. col. 3. quid autem in mandatore delicti quod tempus sit ponendum, vel quis locus; an mandati delicti? Vide Bar. in L. non solum §. si mandato, ff. de injur. per Bal. in L. cum rationibus, C. qui accu. non pos. per Ang. Aret. in tract. maleficiorum, in parte sempronium mandatore, col. 3. & in parte existens Florentia. & concluditur quod apponi debet tempus, & locus maleficii, non mandati, vid. ibi per eos.

(6) La acufacion. Cum ita est apta ut superius, alias potest ipse ex officio illam rejicere, ita tenet Ang. in dist. leg. libellorum, nec est necesse quod pars de hoc opponat, secundum Bar. in dist. leg. libellorum, versic. quod si libelli. Bal. in L. adita, col. 2. C. de adendo. Bal. expressus in L. 2. col. 2. C. de confes. versic. iuxta hoc ponit dicit. & etiam Alex. consil. 72. col. fin. 1. vol. incipit inspecto diligenter, & potest accusatus etiam in gradu appellationis objicere de ineptitudine talis libelli, Bal. in L. 2. col. fin. C. qui accusa. non pos. quid autem si iudex procederet per inquisitionem, an debet servari forma de qua hic? Gloss. in autbet. de exhi. rris, §. sanctimus, super parte libellum dicit, quod non, & ita dicit communiter teneri Albe. in dist. leg. libellorum, col. 2. gloss. etiam idem tenet insit. de publi. iud. in prin. Bal. in L. pen. C. de probat. Bar. tamen in extravag. ad reprimendum, super parte inquisitionem, refert Jac. Baro. insit. de aditio.